

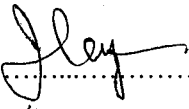
การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557:
กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี

โสธนะ สุนทรวงษ์

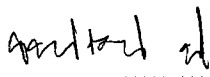
งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
มิถุนายน 2558
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

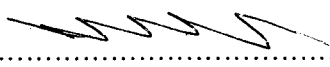
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ โสธนะ สุนทรวงษ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของมหาวิทยาลัยบูรพา
ได้

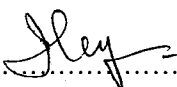
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์สุณี หงษ์วิเศษ)

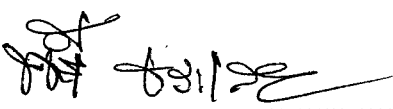
คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.ชนวัฒน์ พิมลจินดา)

.....กรรมการ
(อาจารย์พรเทพ นามกร)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุณี หงษ์วิเศษ)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัญย์ ธารเสนา)

วันที่...23...เดือน.....มิถุนายน.....พ.ศ....2558.....

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์สุณี หงษ์วิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเท ของอาจารย์และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ คุณพรณี ลิ้มเจริญ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม คุณวารุณี ช้างม่วง ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาชุมชน และคุณศิริศักดิ์ สัมจิน หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย รวมถึง ขอขอบพระคุณคณะกรรมการชุมชนและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามจนทำให้งานนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานนิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ ให้แก่เหล่าคุณอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้งานนิพนธ์นี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แด่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่อง ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขออภัยผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่าน ที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานนิพนธ์ต่อไป

โสธรนะ สุนทรวงษ์

56930035: สาขาวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: การประชาคมและจัดทำแผนชุมชน/ การประเมินโครงการ/ CIPP model

ไสรณะ ศูนย์วิจัย: การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี (THE EVALUATION OF PROJECT FOR PUBLIC AND COMMUNITY PLAN-MAKING IN A FISCAL YEAR OF 2014: A CASE STUDY OF SOI KOR PAI COMMUNITY, PATTAYA CITY, CHON BURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: สุณี หงษ์วิเศษ, กศ.ม. 84 หน้า. ปี พ.ศ. 2558.

การศึกษา “การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี” เพื่อทำการประเมินความเหมาะสมของโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 4 ด้าน โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบซีพี (CIPP model) มีการประเมิน จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 129 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวน 9 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 40 คน และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การประมวลผลข้อมูลทางสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการศึกษา พบว่า ตามวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมในด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context evaluation) คือ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับความต้องการของชุมชน พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จากการประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) คือ ความพร้อมและความเหมาะสมด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จากการประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านกระบวนการ (Process evaluation) คือ การวางแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดกิจกรรมประชาคม ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และจากการประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านผลผลิต (Product evaluation) คือ ความพอใจใจของประชาชนต่อความเหมาะสมระหว่างแผนชุมชนกับชุมชนความสำเร็จในการพัฒนาของแผนชุมชน พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในภาพรวมของการประเมินความเหมาะสมของโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

เมื่อทราบผลข้อมูลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี แล้วจึงได้นำผลการประเมินนี้ไปพัฒนาโครงการดังกล่าวในปีงบประมาณต่อไป

56930035: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.
(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: PUBLIC AND COMMUNITY PLAN-MAKING/ PROJECT EVALUATION/
CIPP MODEL

SOTANA SOONTHORNWONG: THE EVALUATION OF PROJECT FOR PUBLIC
AND COMMUNITY PLAN-MAKING IN A FISCAL YEAR OF 2014: A CASE STUDY OF
SOI KOR PAI COMMUNITY, PATTAYA CITY, CHON BURI PROVINCE. ADVISOR:
SUNEE HONGWISSET, M.Ed. 84 P. 2015.

The purpose of this study was to evaluate the appropriateness of a project for public and community plan-making in a fiscal year of 2014 of Soi Kor Pai Community in four aspects. These included the aspects in relation to project context, input, process, and outcome. The population participating in this study was 129 people, comprising 9 working staff, 40 community committee, and 80 people. The instrument used to collect the data was a questionnaire, asking people joining the project for public and community plan-making. The statistical tests used to analyze the collected data included percentage, means, and standard deviation.

The results were as follows:

Regarding the evaluation of context, the subjects rated the context-objective congruence at a high level. They also rated the appropriateness of input in terms of personnel, budget, and materials at a high level. In addition, they evaluated the appropriateness of process in relation to planning, publicizing, public participation, activities, problems and obstacles at a high level. Regarding the evaluation of project outcome, the subjects rated their level of satisfaction with the appropriateness of community plans and the achievement of community development plans at a high level. In all, the subjects participating in this project rated its appropriateness at a high level. These results would be used for project development in the next fiscal year.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับแผนชุมชน.....	8
แนวคิดในการพัฒนาและหลักการพัฒนาชุมชน.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ.....	25
รูปแบบการประเมินโครงการ.....	27
โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน.....	41
ข้อมูลชุมชนชอยกอไผ่.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
เกณฑ์การแปลผล.....	58
4 ผลการวิจัย.....	59
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	59
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปี งบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี.....	62
5 สรุปผลวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	69
สรุปผลวิจัย.....	69
อภิปรายผล.....	71
ข้อเสนอแนะ.....	73
บรรณานุกรม.....	75
ภาคผนวก.....	79
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ชุมชนมีแผนอยู่แล้วหรือไม่..... 12
2	สรุปแนวคิดและทฤษฎี..... 25
3	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย..... 55
4	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ..... 59
5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ..... 60
6	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก..... 60
7	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ..... 61
8	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา..... 61
9	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทของผู้ตอบ แบบสอบถาม..... 62
10	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมิน โครงการ ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม..... 62
11	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมิน โครงการ ด้านปัจจัยเบื้องต้น..... 64
12	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมิน โครงการ ด้านกระบวนการ..... 65
13	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมิน โครงการ ด้านผลผลิต..... 66
14	ภาพรวมผลการประเมิน..... 68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 กระบวนการจัดทำแผนชุมชน.....	10
3 Matrics ข้อมูลเพื่อการอธิบายและการตัดสินใจ.....	33
4 การหาความสอดคล้องและความสัมพันธ์.....	35
5 กระบวนการในการตัดสินใจ.....	36
6 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางการศึกษา.....	38

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาชุมชน รัฐบาลได้มีนโยบายให้จัดทำแผนชุมชนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ดังนั้น การจัดทำแผนชุมชนนับได้ว่าเกิดขึ้นมาจากรากฐานความคิดที่รัฐบาล มุ่งให้การพัฒนาระดับจังหวัดเกิดขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของจังหวัด และขยายลงไปสู่ระดับท้องถิ่น ซึ่งที่ผ่านมาในระดับท้องถิ่น เช่น ระดับตำบลยังไม่มีแผนงานอะไร เป็นของตัวเอง ที่จะสามารถสะท้อนได้ว่าท้องถิ่นหรือชุมชนในระดับตำบลนั้น จะพัฒนาไปใน ทิศทางใด โดยเฉพาะภายใต้บริบทการปฏิรูปการเมืองตามนัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ได้ให้อำนาจและสิทธิชุมชนในการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น ได้เอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา ฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจน การศึกษา โดยรัฐบาลเป็นที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนเรื่องของความรู้ทางวิชาการและงบประมาณ เพื่อการดำเนินการ และต่อมาแผนชุมชนได้รับการกล่าวถึงในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2544)

ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ในมิติใหม่ ด้วยการพัฒนาระบบการพัฒนาชุมชน เข้มแข็ง ให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ในการพัฒนา แก้ไขปัญหา และสามารถดำรงชีวิตเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม โดยการสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนชุมชน อย่างมีส่วนร่วม ปัญหาวิเคราะห์ กำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน โดยพึ่งทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547) การแก้ไขปัญหาของชุมชนจึงต้องมุ่งเสริมความสามารถ ในการจัดการปัญหาชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชนมาสร้างกระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ ของชุมชนร่วมกัน โดยการจัดทำแผนชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและเอาชนะความยากจน การทำให้ชุมชนเข้มแข็งไม่สามารถ ทำได้โดยการสร้างจากบุคคลภายนอกชุมชน หรือทำโดยการสอนการฝึกอบรม ชุมชนที่เข้มแข็ง จะมีกระบวนการในการจัดการของชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน รู้กิจกรรม มีกิจกรรมเพิ่มคุณค่า

ทางสังคมและเศรษฐกิจของคนในชุมชน ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เป็นเครือข่ายชุมชน และมีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชนในลักษณะสร้างความสัมพันธ์ ดังนั้น ทุกชุมชนจึงต้องร่วมกันสร้างพลังชุมชน และใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน (เสมอใจ มีดี, 2551)

อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่ากระบวนการทำแผนชุมชนมีลักษณะที่เป็นธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในชุมชนหรือหมู่บ้าน แม้ว่าไม่ได้เรียกว่าแผนก็มีกระบวนการที่คล้าย ๆ กัน คือ เริ่มจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล อาจจะเป็นข้อมูลเรื่องครอบครัว การทำมาหากิน ดิน ฟ้า อากาศ การเมือง ป่าไม้ เป็นต้น และส่วนใหญ่เป็นการพูดคุยในการทำกิจกรรมในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศาลาวัด งานบวช งานบุญ วงเหล้า วงกาแฟ สัมตำ การแข่งขันฟุตบอลระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น โดยเป้าหมายของการทำแผนชุมชนพึ่งตนเองอยู่ที่การทำให้สมาชิกที่มีหลากหลายในชุมชน มีโอกาสมาร่วมคิด ร่วมค้นหาว่าจะทำอย่างไรจึงจะพึ่งตัวเองได้มาก และพึ่งพาทายนอกเท่าที่จำเป็น ซึ่งแต่ละชุมชนย่อมแตกต่างกัน เพราะแต่ละแห่งก็มีของดีของตน หรือปัญหาอุปสรรคแตกต่างกันไป ดังนั้น คนในชุมชนต้องช่วยกันหาสาเหตุและหาทางแก้ไขกันเอง ทั้งนี้การทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง จึงเป็นการทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และแสวงหาแนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนให้อยู่ได้ในระยะยาวต่อไปอย่างมีความสุข แผนจึงเป็นแค่ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเท่านั้น (สุภชัยภูษิต หลีกเมือง, 2553)

การส่งเสริมให้ชุมชนจัดระบบการบริหารจัดการชุมชน สำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนทักษะและศักยภาพของประชาชน ในการทำงานของชุมชน “ระบบการบริหารจัดการชุมชน” จึงประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ เรียนรู้ข่าวสาร ข้อมูล สภาพของชุมชนระหว่างประชาชนในที่ประชุมของชุมชน กำหนดแผนงาน สำหรับการจัดกิจกรรม เพื่อจัดการกับสภาพของชุมชนให้เป็นไปตาม ที่ต้องการ มีองค์กรผู้รับผิดชอบงานเป็นผู้ดำเนินการ ในด้านต่าง ๆ ตามแผนที่วางไว้ สามารถประสานทรัพยากร ทุนของชุมชน ทั้งทุนทรัพย์และทุนทางสังคมเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนตามเป้าหมายที่วางไว้ และดำเนินกระบวนการต่อเนื่องเพื่อความสุขสมบูรณ์อย่างถาวร ด้วยพลังชุมชน โดยชุมชน การสร้างพลังชุมชนนี้ ยึดหลักการสำคัญ คือ อาศัยประชาชน ยกให้ประชาชนเป็นหลักเริ่มต้นที่ประชาชน ด้วยวิธีการส่งเสริม สนับสนุน เร่งเร้า จูงใจให้เกิดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมโดยใช้ “กระบวนการแผนชุมชน” เป็นเครื่องมือสร้างการคิดและเรียนรู้ จนมีผลต่อการสร้างพลังชุมชนให้สามารถดำเนินกระบวนการทำงานชุมชน ขณะเดียวกันก็สามารถเริ่มเคลื่อนไหวในการติดตั้งระบบบริหารจัดการชุมชนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า แผนชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารจัดการชุมชนที่แสดงถึงประสิทธิภาพของความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง วิธีการพัฒนาจึงต้องเน้นริเริ่มโดยชุมชน ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการชุมชนของคนทั้งชุมชน ที่ตลอดกระบวนการดังกล่าว ชุมชนจะมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลประโยชน์ การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทำให้ความเชื่อมั่นในศักยภาพและภูมิปัญญาของตนเพิ่มขึ้นตามเวลาที่ผ่านไป เกิดอำนาจในการจัดการกับสถานการณ์ปัญหาของตนได้อย่างมั่นใจ มีระบบข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547)

เมืองพัทยา เป็นหน่วยงานราชการ โดยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นเขตปกครองพิเศษแห่งหนึ่ง ในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีระดับเทียบเท่าเทศบาลนคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 มาตรา 7 บัญญัติว่าให้ยุบสุขาภิบาลนาเกลือและจัดตั้งเป็นเมืองพัทยา ให้เมืองพัทยามีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เมืองพัทยาจึงได้จัดทำโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปี 2557 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเมืองพัทยา 42 ชุมชนได้พัฒนาความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งโดยดำเนินการจัดประชุมประชาคมและจัดทำแผนชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนตนเองให้เกิดความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน ตลอดจนยังใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงการพัฒนาของเมืองพัทยา หรือภาครัฐอื่น ๆ ได้ไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสถานการณ์ของชุมชน ประชาชนเกิดความพึงพอใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักการพัฒนาอย่างแท้จริง คือ ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจแบบพอเพียงพึ่งตนเอง

ชุมชนชอยกอไผ่เป็น 1 ใน 42 ชุมชน ที่มีความเข้มแข็งทางด้านต่าง ๆ และความหลากหลาย ประกอบกับชุมชนได้มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน รวมถึงโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนเมืองพัทยา ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการได้มีคณะจัดทำมาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องประจำทุกปี รวมถึงปี 2557 แต่โครงการดังกล่าวยังไม่ได้มีการจัดการประเมินโครงการที่ต่อเนื่องเป็นกระบวนการและครบวงจร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาโครงการในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 4 ด้าน คือ
 - 1.1 เพื่อประเมินความเหมาะสมในด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม คือ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับความต้องการของชุมชน
 - 1.2 เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านปัจจัยเบื้องต้น คือ ความพร้อมและความเหมาะสม ด้านบุคลากร งบประมาณ และ วัสดุอุปกรณ์
 - 1.3 เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านกระบวนการ คือ การวางแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดกิจกรรมประชาคม ปัญหาและอุปสรรค
 - 1.4 เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านผลผลิต คือ ความพอใจของประชาชนต่อความเหมาะสมระหว่างแผนชุมชนกับชุมชน ความสำเร็จในการพัฒนาของแผนชุมชน
2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาโครงการในปีงบประมาณต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของสิ่งที่ต้องการศึกษาในเรื่องประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา และขอบเขตด้านตัวแปรต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. โครงการที่ทำการประเมิน ได้แก่ โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี
2. ตัวแปรที่ต้องการศึกษาใช้เกณฑ์ CIPP model ของ Stufflebeam (2004) ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องของโครงการในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context evaluation) ได้แก่ การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 2.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) ได้แก่ การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมในด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์
 - 2.3 การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) ได้แก่ การวางแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดกิจกรรมประชาคม ปัญหาและอุปสรรค

2.4 การประเมินผลผลิต (Product evaluation) ได้แก่ ความพอใจของประชาชน ต่อความเหมาะสมระหว่างแผนชุมชนกับชุมชน ความสำเร็จในการพัฒนาของแผนชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ของโครงการ ประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มประชากรจากผู้เข้าร่วมโครงการที่มาร่วมกิจกรรมประชาคม และจัดทำแผนชุมชนฟังและออกความคิดเห็น จำนวน 129 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ในการทำวิจัยและเก็บข้อมูลครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

แผนชุมชน หมายถึง แผนการทำงานหรือแผนปฏิบัติการ ปี พ.ศ. 2557 ของคนในชุมชน ชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี อันเป็นความมุ่งหวังของชุมชนว่าคนในชุมชนที่ตนเองอาศัย เป็นสมาชิกมีความเป็นอยู่อย่างไร

การประเมินบริบท (Context evaluation) หมายถึง การประเมินวัตถุประสงค์ ของโครงการ

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) หมายถึง การประเมินความพร้อม และความเหมาะสมในด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) หมายถึง การวางแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดกิจกรรมประชาคม ปัญหาและอุปสรรค

การประเมินผลผลิต (Product evaluation) หมายถึง ความพอใจของประชาชน ต่อความเหมาะสมระหว่างแผนชุมชนกับชุมชน ความสำเร็จในการพัฒนาของแผนชุมชน

ชุมชนชอยกอไผ่ หมายถึง ชุมชนหนึ่งใน 42 ชุมชนที่อยู่ในเมืองพญา จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่อยู่ระหว่างถนนพญาไต่กับถนนเทพประสิทธิ์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ประชาคม หมายถึง การที่ประชาชนหรือหมู่ชนที่เข้ามารวมกันเพื่อพูดคุย ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในรูปของกลุ่ม หรือเครือข่าย ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แก้ปัญหานั้น ๆ ให้ลุล่วง หรือพัฒนาประเด็นนั้น ๆ ร่วมกัน

เมืองพญา หมายถึง เขตปกครองพิเศษแห่งหนึ่ง ในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีระดับเทียบเท่า เทศบาลนคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพญา พ.ศ. 2521

เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีหาดทรายและชายทะเล ซึ่งมีชื่อเสียงระดับนานาชาติ

แบบจำลอง (Model) หมายถึง วิธีการสื่อสารทางความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อในลักษณะต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ แผนผัง ระบบสมการ และรูปแบบอื่น เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ

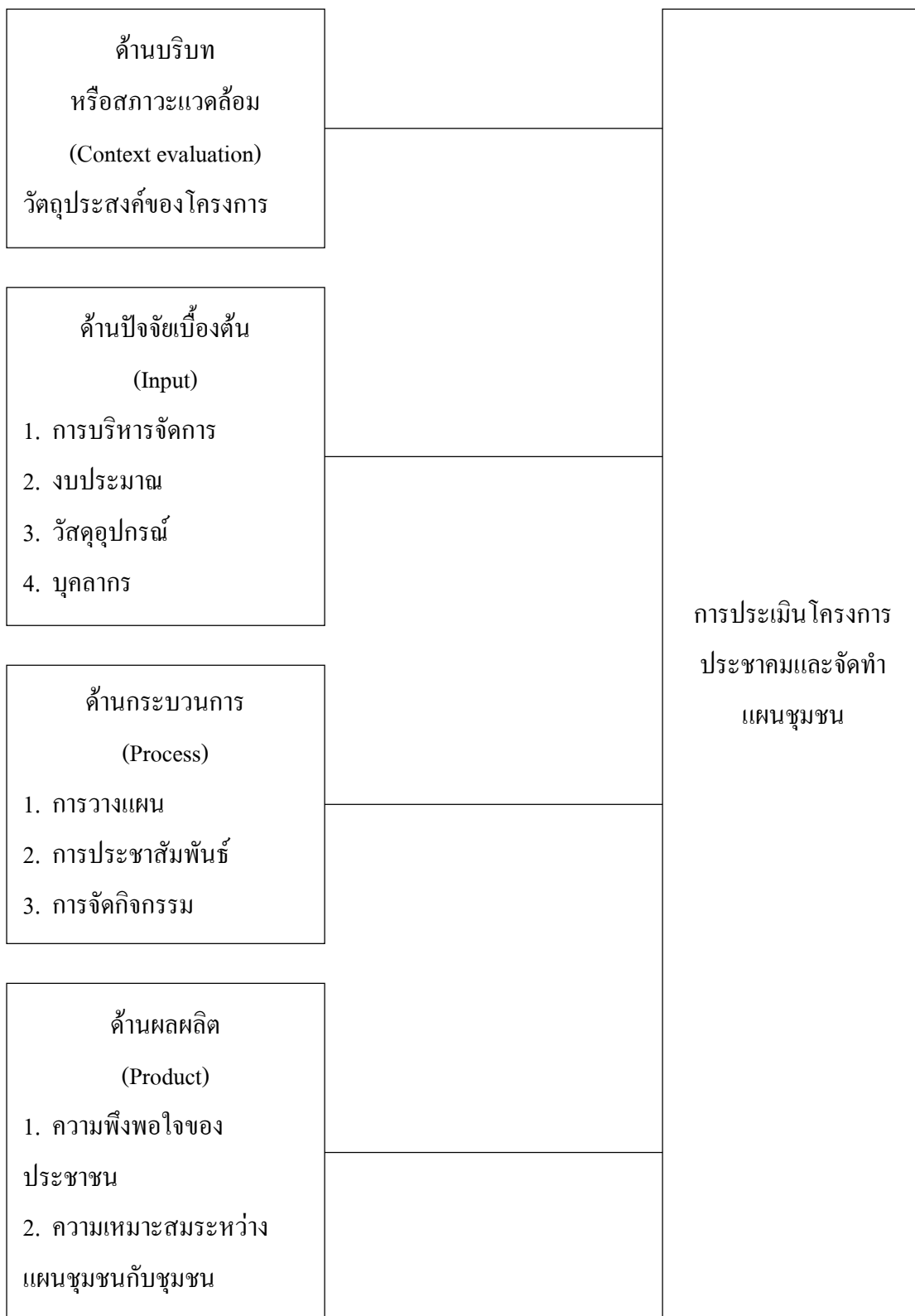
การประเมิน (Evaluation) หมายถึง การนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดรวมกับการใช้วิจารณญาณของผู้ประเมินมาใช้ในการตัดสินใจ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อให้ได้ผลเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนว่ามีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร
2. เพื่อนำผลการประเมินที่ได้ไปสู่การปรับปรุงโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนเมืองพัทยาให้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP model ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินของ Stufflebeam (2004) โดยมีขอบข่ายการประเมินเกี่ยวกับบริบท (Context evaluation) ปัจจัยเบื้องต้นหรือสถานะแวดล้อม (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ของโครงการ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประเมิน โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับแผนชุมชน
2. แนวคิดในการพัฒนาและหลักการพัฒนาชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
4. รูปแบบการประเมินโครงการ
5. โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน
6. ข้อมูลชุมชนชอยกอไผ่
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับแผนชุมชน

ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, 2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คือ กระบวนการวิเคราะห์ วิจัยปัญหาว่าคืออะไร และจะอย่างไร คือ การวิเคราะห์ทางเลือก เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ทรงพลัง เมื่อวิเคราะห์แล้วนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหา กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นการเรียนรู้ จากการศึกษาปฏิบัติจริง” ดังนั้น แผนชุมชนจึง หมายถึง

1. แผนที่คนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดเพื่อวางเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน
2. แผนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในชุมชนโดยตรง
3. แผนงานหรือกิจกรรมทางเลือกที่เกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน
4. แผนงานหรือกิจกรรมที่คนในชุมชนช่วยกันคิด เพื่อให้อนาคตของคนในชุมชน เป็นไปอย่างที่ดีคาดหวัง

ขนิษฐา กาญจนรังษิณนธ์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, 2556) ได้อธิบายความหมายของแผนชุมชนว่า “เป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการชุมชน ที่แสดงถึงประสิทธิภาพของความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา

และพัฒนาชุมชนของตนและชุมชน ที่สามารถบริหารจัดการกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ชุมชนจะมีการดำเนินการใน 6 เรื่อง คือ มีระบบข้อมูล มีแผนชุมชน มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการนำแผนไปปฏิบัติ มีทุนของชุมชน และมีองค์กรเข้มแข็งอย่างน้อย 1 องค์กร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของแผนชุมชนว่า หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนด แนวทางและทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก กำเนียงถึงศักยภาพ ทรัพยากรภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่า แผนชุมชนเป็นของชุมชนดำเนินการโดยชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากแผนที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อการจัดสรรงบประมาณเป็นหลัก

แผนชุมชน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการกำเนียงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำเองได้ ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้ โดยชุมชนเสนอแผนชุมชนเข้าเป็นแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือแผนงาน/โครงการของราชการได้ แผนชุมชนมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามความเข้าใจของแต่ละท้องถิ่น อาทิ แผนแม่บทชุมชน แผนชุมชนพึ่งตนเอง แผนชีวิต เป็นต้น

กรมการพัฒนาชุมชน (2553) ได้ให้คำจำกัดความของแผนชุมชน ในคู่มือการจัดเก็บข้อมูล กชช.2ค (ปี พ.ศ. 2550-2554) ไว้ว่าหมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และทำกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการกำเนียงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นหลัก

ตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีผู้ให้ความหมายของแผนชุมชนไว้หลากหลาย และสามารถสรุปความหมายของแผนชุมชนโดยรวมได้ว่า หมายถึง แผน ที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ตั้งแต่ต้น เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง และทุกคนในชุมชนร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น

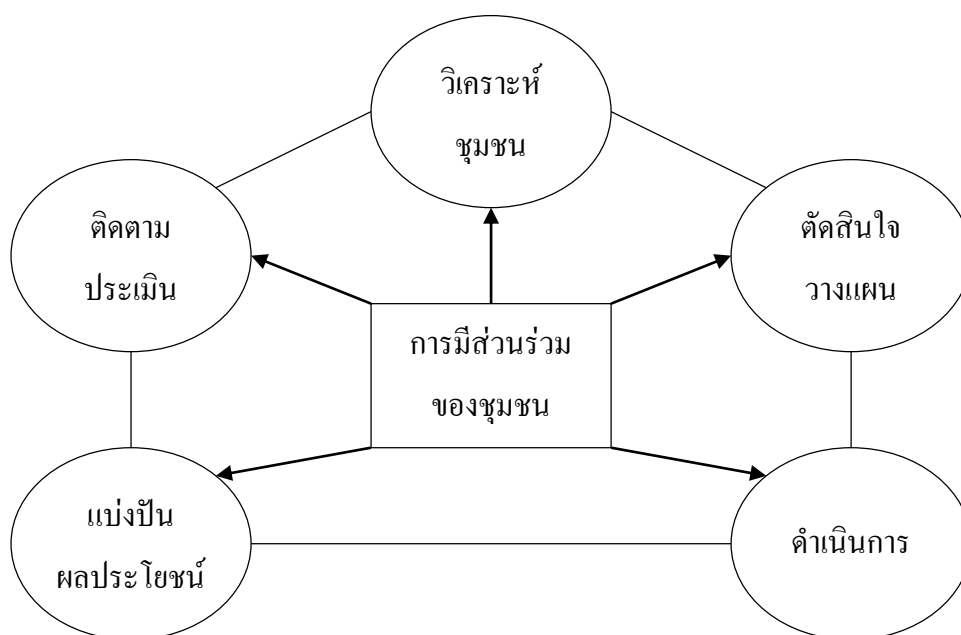
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชน หมายความว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกัน ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น หรืออาศัยหลักความผูกพันหรือผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ในทางการบริการสังคมร่วมกัน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553)

กระบวนการชุมชน คืออะไร

คือ พฤติกรรมหรือการกระทำร่วมกันของคนในชุมชนที่มาวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ แล้วร่วมกันตัดสินใจวางแผน ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และติดตามประเมินผล ร่วมกัน” (สมบูรณ์ กุณอก, 2545)

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ภาพที่ 2 กระบวนการจัดทำแผนชุมชน (สมบูรณ์ กุณอก, 2545)

ทำไมต้องทำแผนชุมชน

1. เพราะเราอยู่ในชุมชนเราจึงต้องกำหนดอนาคตของชุมชนเราเอง
 2. เพราะชุมชนต้องมีกระบวนการจัดการของชุมชนที่ต้องเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การวางแผนทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน
 3. เพราะชุมชนจะได้มีเป้าหมายแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาให้คนในชุมชนอยู่ดีมีสุข
- ทำแผนชุมชนแล้วได้ประโยชน์อะไร**

1. คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
 2. คนในชุมชนได้เห็นข้อดี ข้อด้อย โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชน
- อย่างมีเป้าหมาย**
3. คนในชุมชนมีช่องทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเหมาะสมและครอบคลุม
 4. คนในชุมชนสามารถกำหนดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้
 5. คนในชุมชนสามารถคิดเป็นและกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง
 6. ชุมชนสามารถวางแผนจัดการทรัพยากรหรือทุนในชุมชนได้อย่างถูกต้อง
- และเหมาะสม**

7. คนในชุมชนสามารถรับผลประโยชน์ร่วมกันได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
8. ความร่วมมือของคนในชุมชนจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี เอื้ออาทรต่อกัน
9. ปลุกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีให้ลูกหลาน
10. สามารถหาแนวร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างง่ายดาย (สมบูรณ์ กุดนอก, 2545)

จะเริ่มต้นอย่างไร

โดยตรวจสอบดูว่า “ชุมชนมีแผนอยู่แล้วหรือไม่”

ตารางที่ 1 ชุมชนมีแผนอยู่แล้วหรือไม่

มีแผนอยู่แล้ว	ยังไม่มีแผน
ใช้กระบวนการชุมชนทบทวนว่า	1. ใช้กระบวนการชุมชนทำแผนได้แล้ว
1. แผนที่มีอยู่นั้นเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง	2. แกนนำชุมชนเริ่มต้นพูดคุยเพื่อสำรวจวิเคราะห์ข้อมูล ความพร้อมของชุมชน
2. แผนที่มีอยู่นั้นแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ครอบคลุมหรือยัง	3. ตรวจสอบว่าคนในชุมชนคิดอย่างไร? เห็นความสำคัญและต้องการจะทำแผนชุมชนหรือไม่? จะทำอย่างไร? ใครจะช่วย
3. จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและต้องใช้ข้อมูลอะไร	4. ถ้าพร้อมก็ลงมือทำตามขั้นตอน

ขั้นตอนในการจัดทำแผนชุมชน

1. เตรียมความพร้อมของบุคคล ได้แก่
 - 1.1 ทีมงานในชุมชน
 - 1.2 ผู้ส่งเสริมนอกชุมชน
 - 1.3 แกนนำขับเคลื่อนแผนชุมชน (แกนนำชุมชน)
2. เตรียมความพร้อมข้อมูลและพื้นที่
 - 2.2 ข้อมูล ได้แก่ กชช.2ค ข้อมูลสภาพชุมชน ข้อมูลด้านเกษตร สาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ
 - 2.3 พื้นที่ มีความพร้อมด้านใด เช่น ทูทางสังคม ทูทางเศรษฐกิจ ทูของชุมชน
 2.4.1 วัตถุประสงค์ของชุมชนอย่างไร?
3. ดำเนินการจัดทำแผน
 - 3.1 จัดเวทีทบทวนแผน (กรณีที่มีชุมชนมีแผนอยู่แล้ว)
 - 3.2 แกนนำชุมชนและสมาชิก สำรวจและจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
 - 3.3 แกนนำชุมชนจัดเวทีประชาคม วิเคราะห์ข้อมูล ระบุปัญหา สาเหตุ กำหนดแนวทางหรือทางเลือกในการแก้ไขปัญหา หรือกำหนดแนวทางพัฒนา
 - 3.4 ศึกษาเรียนรู้จากชุมชนที่มีประสบการณ์ในการพัฒนา
 - 3.5 แกนนำจัดเวทีทำแผน โดยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน และประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
4. นำแผนชุมชนที่ได้ไปดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชน

- 4.1 ชุมชนร่วมกันดำเนินการเอง
 - 4.2 ประสานภาคีเครือข่ายการพัฒนาทุกหน่วยงาน
 - 4.3 ประสานแผนชุมชนกับแผนระดับตำบล ท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด
 - 4.4 ดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
5. ติดตามสรุปบทเรียนและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน (ศุภชัยภักดิ์ หล้ากเมือง, 2553)

เทคนิคการจัดเวที

1. ก่อนจัดเวทีทุกครั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
2. เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์แล้วต้องออกแบบ กำหนดประเด็น และผู้รับผิดชอบ

ในการดำเนินการ

3. ขณะดำเนินการต้องควรมีสั่งเกต และจดบันทึกกระบวนการและผลที่ได้
4. หลังจากดำเนินการจัดเวทีแล้วต้องมีการสรุปผลที่ได้เพื่อประเมินและวางแผนการดำเนินการครั้งต่อไป (กรมการพัฒนาชุมชน, 2553)

เครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วม

การจัดทำแผนชุมชนสามารถทำได้หลายวิธี อาจเลือกใช้เครื่องมือได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสมและความเชี่ยวชาญของแกนนำผู้จัดเวที

1. การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม (AIC)
2. แผนที่ชุมชน (Village map)
3. การระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Meta plan)
4. การเชื่อมโยงแผนที่ความคิด (Mind map)
5. การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ข้อจำกัด (SWOT)
6. หรืออื่น ๆ ที่แกนนำถนัด

กติกาการยาทในการจัดเวทีทำแผนชุมชน

1. เคารพสิทธิ ศักดิ์ศรี และความคิดของทุกคน
2. เริ่มจากความคิดของชาวบ้านและทำโดยคนในชุมชน
3. เรียนรู้จากชุมชนเพื่อแก้ความเข้าใจผิดของตัวเอง
4. สนับสนุน กระตุ้นให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นของเขา
5. ให้คนในชุมชนใช้เกณฑ์ของเขาเองในการวิเคราะห์และวางแผน
6. รวบรวมและเรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด
7. เชื่อมั่นว่าคนในชุมชนสามารถ คิด เรียนรู้ และแก้ไขปัญหาของชุมชนได้เอง
8. จดจำกฎของวิทยากรกระบวนการให้แม่นยำ “นั่งลง ฟัง ไม่ขัดจังหวะ และชี้หน้า”

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน

การให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน จัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง มีแนวคิดหลักการและความเชื่อในหลาย ๆ ด้าน เช่น

1. แนวคิดจากปรัชญาพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสากลที่บอกว่าชาวบ้านมีศักยภาพสามารถพัฒนาตนเองได้ถ้าให้โอกาส และการพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน
2. แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (People participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง
3. แนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือ การช่วยเหลือตนเอง (Aided self-help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม การให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน
4. แนวคิดความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชน ต้องยึดหลักการที่ว่าความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ต่อหมู่บ้านตำบล
5. แนวคิดความต้องการของชุมชน (Felt-needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่าเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป
6. แนวคิดการศึกษาภาคชีวิต (Life-long education) งานพัฒนาชุมชนถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน การให้การศึกษา ต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ครอบคลุมทั้งดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน
7. แนวคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคนในชุมชน ดังนั้น การแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชน การให้การสนับสนุนของภาครัฐจะต้องเป็นลักษณะ Bottom-up ไม่ใช่ Top down (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2550)

สรุปได้ว่า “แผนชุมชน คือ แนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน ที่ได้มาจากคนในชุมชนช่วยกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดวิธีการและดำเนินงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน และเรียนรู้ร่วมกัน”

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ก่อนอื่นควรเข้าใจถึงวัตถุประสงค์หลัก ๆ ของการจัดทำแผนชุมชนก่อน คือ

1. เพื่อให้ชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของชุมชน กำหนดอนาคตของชุมชนตนเอง
2. เพื่อให้เกิดกระบวนการในการจัดการชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน เพิ่มคุณค่าทางสังคม และทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การวางแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาและชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนได้มีเป้าหมาย แนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาให้คนในชุมชนอยู่ดีมีสุข ในทุกบ้าน
4. เพื่อให้ชุมชนได้มีแผนรองรับการสนับสนุนจากภายนอกได้อย่างครอบคลุมสมบูรณ์ ในการส่งเสริมกระบวนการแผนชุมชนที่ผ่านมา กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547)

4.1 ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนหมู่บ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/ องค์การชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้

4.1.1 ทีมงานระดับชุมชนมีความพร้อมและมีแนวทางในการจัดกระบวนการแผนชุมชน

4.1.2 ผู้นำชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและสามารถระบุความจำเป็นในการจัดกระบวนการแผนชุมชน

4.1.3 ผู้นำชุมชนกำหนดแผนปฏิบัติการและยอมรับพร้อมมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนชุมชนประเด็นการเรียนรู้

4.1.4 เป้าหมายของการทำงานเพื่อชุมชนและความสำคัญของประชาชนทุกคนในการทำงานเพื่อชุมชน

4.1.5 สถานการณ์ของชุมชน

4.1.6 สถานการณ์การทำงานจากภาครัฐ ได้แก่ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10

4.1.7 แนวคิดการจัดกระบวนการแผนชุมชน

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเรียนรู้ตนเองและชุมชน กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ผู้แทนหมู่บ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/ องค์การชุมชน ตัวแทนครัวเรือน ประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้

4.2.1 ชุมชนได้เรียนรู้ข้อมูลตนเอง ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะทุนทางสังคม และสภาพปัญหา

4.2.2 ชุมชนได้วิเคราะห์สาเหตุปัญหาและจัดลำดับความต้องการของชุมชน

4.2.3 ชุมชนแยกแยะศักยภาพที่มีอยู่และสภาพปัญหาที่เป็นแนวโน้มกำลังเกิดขึ้นกับชุมชน

4.3 ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย ผู้แทนคุ้มบ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/ องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชน กำหนดเป้าหมายว่าจะพัฒนาไปเป็นชุมชนแบบไหนในอนาคตพร้อมทั้งกำหนดทิศทาง และแนวทางการพัฒนาตามศักยภาพของชุมชน

4.4 ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแผนงาน โครงการพัฒนาชุมชน กลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ผู้แทนคุ้มบ้าน อบต. ผู้แทนกลุ่ม/ องค์กรชุมชน ประชาชนในชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นชุมชนที่ปรารถนา

4.5 ขั้นตอนที่ 5 การปฏิบัติตามแผนชุมชน กลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการ บริหารชุมชน อบต. หน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่ วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามแผนชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

การจัดทำแผนชุมชน 5 ขั้นตอน ดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางที่กรมการพัฒนาชุมชน ได้ศึกษาค้นคว้าจากกรณีศึกษาแผนชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมกระบวนการ แผนชุมชน อาจปรับให้เข้ากับบริบทล้อมรอบหรือภูมิสังคมแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการดำเนินงานนั้น ๆ สรุปสั้น ๆ ได้ว่า

1. ปัจจุบัน เราอยู่จุดไหน: วิเคราะห์ SWOT
2. เราต้องการไปสู่จุดไหน: กำหนดวิสัยทัศน์ ตำแหน่ง ทิศทาง
3. เราจะไปสู่จุดนั้นได้อย่างไร: แนวทางแก้ไขแผนยุทธศาสตร์
4. เราจะต้องทำอะไรเพื่อไปถึงจุดนั้น: แปลงแผนยุทธศาสตร์สู่กิจกรรม/ โครงการ
5. ลงมือทำ ยื่นขอรับการสนับสนุนต่อหน่วยงาน และติดตามประเมินผล (สำนักงาน

พัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร, 2556)

แนวคิดในการพัฒนาและหลักการพัฒนาชุมชน

การพัฒนา เพิ่งถูกนำมาใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่มนุษย์รู้จักพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองมาตั้งแต่สมัยเริ่มมีขึ้นในโลก จะเห็นได้จากวิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ดังเช่น เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง ภาพวาด และเอกสารที่ปรากฏอยู่และตกทอดมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของศาสนาและแนวความคิดของนักปราชญ์โบราณชาวกรีก โรมัน อาหรับ จีน อินเดีย คำว่า “การพัฒนา” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งนำมาใช้เรียกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม

ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และได้รับความนิยมนำไป จนกระทั่งองค์การสหประชาชาตินำไปใช้ ในการพัฒนาประเทศที่เป็นสมาชิกอีกด้วย ปัจจุบันการพัฒนาจึงถูกนำไปใช้แพร่หลาย ทั่วทุกประเทศในโลก และมีความหมายแตกต่างกันออกไป แต่อาจสรุป ได้ว่าการพัฒนา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย์ ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ไม่ใช่ เป็นการเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ การพัฒนามีความหมายและเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคำอื่น ๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัย เป็นต้น

เมื่อมีการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว สิ่งที่ต้องพัฒนาต่อมาก็คือ “ชุมชน” เป็นคำที่ใช้ ในภาษาอังกฤษว่า “Community” ซึ่งมีความหมายว่า ชุมชนนั้นเกิดจากการรวมตัวของ บุคคล กลุ่มคน กลุ่มสังคมในรูปของครอบครัวและละแวกบ้าน โดยมีองค์ประกอบและหน้าที่ของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน ถ้าชุมชนมีองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมและสามารถ ปฏิบัติภาระหน้าที่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ชุมชนก็สามารถ ตอบสนองความต้องการของสมาชิก ทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจและเป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่งนักวิชาการได้แบ่งชุมชนเป็นหลายประเภทตามจำนวนประชากร ลักษณะของกิจกรรมหลัก ลักษณะทางนิเวศวิทยา หน่วยการปกครอง วิวัฒนาการของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการแบ่งตามระดับของการพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ศึกษาทางด้านต่าง ๆ และในด้านสังคมวิทยาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนชนบทกับชุมชนเมือง (สนธยา พลศรี, 2545) ได้แบ่งชุมชนตามระดับการพัฒนาเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ชุมชนด้อยพัฒนา
2. ชุมชนพร้อมพัฒนา
3. ชุมชนกำลังพัฒนา
4. ชุมชนเร่งรัดพัฒนา
5. ชุมชนพัฒนาแล้ว

คำว่า การพัฒนา รวมกับคำว่า ชุมชน เรียกว่า “การพัฒนาชุมชน” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1944 องค์การสหประชาชาติและประเทศต่าง ๆ ได้นำไปใช้ อย่างแพร่หลาย และปรัชญาของการพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเชื่อในศักยภาพ หรือขีดความสามารถของคน การให้โอกาสการพัฒนาศักยภาพและการให้ความยุติธรรม อย่างเสมอภาคแก่คนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ คนในชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ กลวิธีในการพัฒนา กระบวนการพัฒนา การสนับสนุน

ช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน การบริหารจัดการ นักพัฒนาชุมชน การประสานงาน และผลงานที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายสูงสุด ก็คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม ชุมชน มีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ไม่ได้มีแต่การพัฒนาชุมชนเท่านั้น ยังมีอีกหลายวิธี เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้ ต่างก็มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาเป็นของตนเองที่แตกต่าง ออกจากการพัฒนาชุมชนและถูกนำมาใช้ในชุมชนเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ ว่าเป็นวิธีการพัฒนาชุมชนซึ่งไม่ถูกต้อง ดังนั้น จึงควรทำความเข้าใจการพัฒนาต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนกับวิธีการพัฒนาชุมชนว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

หลักและวิธีการพัฒนาชุมชน เป็นการนำปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นนามธรรมมาแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม และจากปรัชญาและแนวความคิดที่ให้ความสำคัญ แก่คนในชุมชนนั้น มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนก็มีเป้าหมายเพื่อให้คนหรือประชาชนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ เป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการพัฒนาชุมชน และเป็นผู้ที่ได้รับผลการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จาก หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การพึ่งตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การค้นหาและพัฒนา ผู้นำ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน ประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การสมทบ การขยายผล และการจัดการชุมชน ต่างล้วนให้ประชาชน ในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุด นอกจากนี้ วิธีการที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน คือ การให้การศึกษแก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบชุมชน และการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งการจะนำหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนไปใช้นั้น จะต้องคำนึงถึง ความเหมาะสมของชุมชน ประชาชน ผู้นำกลุ่มและองค์กรของชุมชนที่จะพัฒนาด้วย เพราะหลักการและวิธีการบางอย่างอาจจะเหมาะสมกับชุมชนแห่งหนึ่ง แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับชุมชนอีกแห่งหนึ่งก็ได้

การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อมที่มีขั้นตอนเป็นลำดับ ก่อนหลัง นั่นคือ การศึกษาชุมชน เพื่อค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ปัญหา การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของชุมชน การเตรียมการแก้ไขปัญหาในลักษณะ ของแผนและ โครงการ การนำแผนและ โครงการไปดำเนินงาน การประเมินผลงานและการทบทวน เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นตามลำดับ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และส่งผลกระทบต่อกันและกันได้ ดังนั้น การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ จึงต้องมีความรอบคอบ และประการที่สำคัญจะต้อง มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการควบคุมติดตามโครงการ

และการตรวจสอบประเมินผลงานเพื่อให้การดำเนินการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนยังมีความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการนำเทคนิคทางด้านการบริหารงาน และการประสานงานมาใช้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งนับได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องนำทั้งศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการดำเนินการ จึงจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

การพัฒนาชุมชนเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ที่นำทฤษฎีในสาขาวิชาต่าง ๆ ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทฤษฎีเป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง อันเป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถ พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ และยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเนหรือทำนายปรากฏการณ์ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้องอีกด้วย ส่วนทฤษฎีสังคมศาสตร์เป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเน ปรากฏการณ์ของบุคคล ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้น ในอนาคตทฤษฎีสังคมศาสตร์มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนมาก เพราะสามารถนำมาใช้ เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาชุมชน ได้ทุกขั้นตอน ทำให้การพัฒนาชุมชน มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามที่ต้องการอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีหลายทฤษฎี ทฤษฎีเหล่านี้มีเนื้อหา สาระทั้งที่เป็นไปในทำนองเดียวกันและแตกต่างกันออกไป ทำให้สามารถที่จะเลือกนำไปใช้ ในการพัฒนาชุมชนได้หลายแนวทาง คือ ทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลง จากโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมแบบง่าย ๆ ไปเป็น โครงสร้างที่หลากหลายมีความสลับซับซ้อน มากขึ้น ทฤษฎีความล้มล้าง ทางวัฒนธรรมมีการรับวัฒนธรรมวัตถุได้เร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ทำให้เกิดช่องว่างหรือปัญหาขึ้น ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมเชื่อว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง คือ ปริมาณการนำพลังงานมาใช้ในสังคมกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยี ที่นำมาใช้ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม ได้เสนอทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ว่ามีทั้งที่เจริญก้าวหน้าและเสื่อมถอยลงจนสิ้นสุดเหมือนกับวงจรของสิ่งมีชีวิต หรือมนุษย์เองที่มีการเกิด การเจริญเติบโตตามวัยและสิ้นอายุขัยไปในที่สุด ทฤษฎีว่าด้วยศักยภาพ ของวิวัฒนาการ มีความเชื่อในการทำนองเดียวกันว่าสังคมและวัฒนธรรมเมื่อเจริญ ก้าวหน้าจนกระทั่ง ถึงจุดสูงสุดแล้วก็จะเสื่อมถอยลง สังคมที่ด้อยกว่าจะเจริญก้าวหน้ามาแทนที่ทฤษฎีการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการแพร่กระจายวัฒนธรรม จากภายนอกมากกว่าการประดิษฐ์คิดค้นในสังคมเอง ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมทำให้ ทราบถึงกระบวนการเผยแพร่และกระบวนการรับนวัตกรรมหรือวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งมีปัจจัย

ที่เกี่ยวข้อง คือ บุคคลที่จะรับระบบสังคม ระบบการสื่อสาร ตัวของนวัตกรรมเอง ระยะเวลา และกระบวนการตัดสินใจ ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนว่า จากความล้าหลังและโบราณไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทฤษฎีฝนหล่นจากฟ้า มุ่งเน้นการพัฒนาที่ผ่าน กลุ่มคนที่มีความพร้อมมากที่สุดในสังคม เพื่อให้ผ่านกลุ่มคนเหล่านี้ไปสู่กลุ่มคนอื่น ๆ แต่ทฤษฎีการกระจายรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความเห็นที่ตรงกันข้าม คือ ต้องพัฒนากลุ่มคนที่ด้อยกว่าก่อน เพื่อป้องกันการผูกขาดทางเศรษฐกิจโดยคนเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับทฤษฎีภาวะทันสมัย ที่มุ่งสร้างและกระจายความทันสมัยไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้างทางสังคม และทฤษฎีความทันสมัยด้วยการสื่อสารเชื่อว่าการสื่อสารที่ทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมก้าวไปสู่ภาวะทันสมัย ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้ต่างล้วนมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนทั้งสิ้น เพราะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานและโครงการและดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ จึงทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการจะนำทฤษฎีใดไปใช้จึงต้องพิจารณาเลือกให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชนด้วย จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคม เป็นทฤษฎีที่เกิดจากแนวความคิดของนักสังคมศาสตร์หลายสาขาวิชา เช่น นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักปรัชญา นักเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีที่สำคัญ มีอยู่ 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม
2. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่
3. ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม
4. ทฤษฎีการค่อยพัฒนาและการพึ่งพา

ทฤษฎีเหล่านี้มีเป้าหมายเหมือนกัน คือ การทำให้สังคมมีคุณภาพหรือมีความมั่นคง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนนั่นเอง แต่มีส่วนแตกต่างกันที่แนวความคิดเรื่องคุณภาพของสังคมที่ทฤษฎีการควบคุมทางสังคมและทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เห็นว่าความขัดแย้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม จึงต้องใช้กฎระเบียบควบคุมไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ถ้าหากไม่สามารถควบคุมได้แล้วจะทำให้สังคมเสียคุณภาพและไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนทฤษฎีความขัดแย้งมีความคิดเห็นตรงกันข้าม คือ เชื่อว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของสังคม ซึ่งทุกสังคมจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ความขัดแย้งนี้มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งระหว่างระบบย่อยภายในสังคมนั้นเอง ความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่เลวร้าย แต่จะเปลี่ยนแปลงสังคม

ไปสู่สังคมที่ดีกว่าทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ทั้งแบบวิวัฒนาการและแบบปฏิวัติ ทั้งวิธีการที่ไม่รุนแรงและวิธีการที่รุนแรง ในขณะที่ทฤษฎีการด้อยพัฒนาและการพึ่งพา เสนอว่าการที่ประเทศด้อยพัฒนาไม่สามารถหลุดพ้นจากภาวะด้อยพัฒนาได้นั้น มีสาเหตุมาจากการถูกรอบงำ จึงต้องพึ่งพาและถูกเอาเปรียบจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งนักทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ยุคใหม่และนักทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคมยุคใหม่ ต่างยอมรับแนวความคิดและทฤษฎีของกันและกันมากขึ้น ทำให้มีการปรับปรุงและพัฒนาทฤษฎีในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันนี้ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นยังคงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นทฤษฎีหลักของทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ และทฤษฎีที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ก็นิยมใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎี ทฤษฎีการจัดระเบียบทางสังคมเปรียบเสมือนทางเลือกสามแนวทาง ที่นักพัฒนาชุมชนสามารถจะเลือกนำไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน นั่นคือ แนวทางของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคมหรืออาจจะผสมผสานกันเป็นแนวทางที่สามก็ได้ แต่ต้องประยุกต์ทฤษฎีเหล่านี้ให้มีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมกับชุมชนที่จะพัฒนา เพราะไม่มีทฤษฎีใดที่เป็นสูตรสำเร็จและนำไปใช้ได้ผลในทุกชุมชน

จากทฤษฎีทั้งหมดที่ได้สรุปมาแล้ว เป็นกลุ่มทฤษฎีที่จำแนกตามลักษณะเนื้อหาสาระของทฤษฎี คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม และการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นเพียงประเด็นสำคัญเพียงด้านเดียว อันเป็นผลจากการศึกษาวิเคราะห์ของนักสังคมศาสตร์แต่ละสาขาวิชา ทฤษฎีแต่ละทฤษฎีจึงมีข้อโต้แย้งและถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีความบกพร่องบางประการ จึงไม่น่าเชื่อถือและไม่ควรนำไปใช้ นักสังคมศาสตร์ในยุคปัจจุบันจึงเสนอให้ศึกษาวิเคราะห์แบบสหวิทยาการ คือ นำเอาทฤษฎีในสาขาวิชาการต่าง ๆ มาผสมผสานกันในลักษณะของการสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาที่หลากหลายและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นั่นคือ ทฤษฎีการพัฒนาแบบผสมผสาน นับว่าเป็นการพัฒนาทฤษฎีอีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ ทฤษฎีสถิติภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย ทฤษฎีการกระทำทางสังคม ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน ทฤษฎีการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นให้รัฐบาลและชาวชนบทร่วมกันวางแผนพัฒนาและเลือกพื้นที่เป้าหมายที่เหมาะสม การกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้แก่ชุมชน และทฤษฎีสุดท้ายที่ถือว่าเป็นทฤษฎีที่สำคัญสำหรับนักพัฒนาชุมชนก็คือ ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ซึ่งเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจแบบพอเพียง อันเป็นผลจากการค้นคว้าทดลองและเหมาะสมอย่างยิ่งกับการพัฒนาชุมชนไทยในปัจจุบัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ที่เป็นผลของแนวความคิดการศึกษาและทดลองแบบวิทยาศาสตร์ บางทฤษฎีอาศัยความรู้จากสาขาวิชาเพียงสาขาวิชาเดียว บางทฤษฎีผสมผสาน

จากหลายสาขาวิชา แต่มีเป้าหมายตรงกันประการหนึ่ง คือ การพัฒนาคนและชุมชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ทุกทฤษฎีต่างก็มีข้อจำกัดของตัวเอง ซึ่งข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ มีความเหมาะสมและความสอดคล้องกับบางพื้นที่และบางชุมชน และอาจจะเหมาะสมและสอดคล้องกับเฉพาะช่วงเวลาและเหตุการณ์ในขณะนั้นเท่านั้น ดังนั้นการนำทฤษฎีใดไปใช้จึงต้องควรคำนึงถึงข้อจำกัด นั้นด้วย และประการสำคัญควรปรับปรุงแก้ไขหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นฐานของแต่ละชุมชน จึงจะสามารถช่วยให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ (สนธยา พลศรี, 2545)

แนวคิดในการพัฒนา

การพัฒนา (Development) หมายถึง การที่เศรษฐกิจเจริญขึ้น สังคมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มมากขึ้น รายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้น และมาตรฐานการครองชีพดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น สุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งประชาชนมีจริยธรรมดีขึ้น ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองดีขึ้น

การพัฒนามุ่งเน้นไปที่ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในอนาคต ความสามารถของบุคคลในการช่วยเหลือตนเอง และความสามารถในการควบคุมตัวเอง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2550)

รูปแบบการพัฒนา

1. การพัฒนาแบบเสรี (Free development) เปิดโอกาสให้เอกชนสร้างความเจริญและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางประชาธิปไตยและระบบการแข่งขัน โดยเสรี (Democracy and enterprise)

2. การพัฒนาแบบบังคับ (Forced development) รัฐบาลเป็นผู้กำหนดควบคุมดูแลการพัฒนาทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ประเทศที่มีระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์

3. การพัฒนาแบบผสมผสาน แบบมีแผน (Planned development) จะมีการพัฒนาอย่างมีระบบแบบแผนที่แน่นอนในหน่วยงานราชการและพนักงานของรัฐ และเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินกิจการต่าง ๆ อย่างเสรี

ระดับการพัฒนา

1. ประเทศด้อยพัฒนา (Under development countries) มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ระมัดระวัง คือ นำเอาทรัพยากรในประเทศส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

2. ประเทศกำลังพัฒนา (Developing countries) มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในประเทศมาแปรรูปและส่งออกยังต่างประเทศ

3. ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed countries) เป็นประเทศอุตสาหกรรม
ไม่ใช้ทรัพยากรภายในประเทศ ส่วนใหญ่จะนำเข้าทรัพยากรธรรมชาติจากต่างประเทศมาแปรรูป
แล้วส่งจำหน่ายในรูปสินค้าอุตสาหกรรม

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ

1. ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The stages of economic growth theory)

ทฤษฎีนี้จะเน้นการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจ โดยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
ตามลำดับขั้น โดยพัฒนามาจากระบบสังคมแบบดั้งเดิม ซึ่งมี 5 ขั้น คือ

- 1.1 ขั้นสังคมดั้งเดิม (Tradition society stage)
- 1.2 ขั้นเตรียมพัฒนา (Precondition for take-off stage)
- 1.3 ขั้นเข้าสู่กระบวนการพัฒนา (take-off stage)
- 1.4 ขั้นทะยานเข้าสู่ภาวะของความอุดมสมบูรณ์ (Drive to maturity stage)
- 1.5 ขั้นอุดมสมบูรณ์ (High mass consumption stage)

2. ทฤษฎีฝนหล่นจากฟ้า (Trickle down effect theory)

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า คนในสังคมมีหลายระดับชั้น แต่ละระดับชั้นมีความสามารถ
ในการพัฒนาไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงควรพัฒนาชนชั้นที่มีความพร้อมในสังคมก่อนแล้วค่อยกระจาย
ไปสู่ชนชั้นล่างต่อไป เนื่องจากงบประมาณทรัพยากรในประเทศมีอยู่อย่างจำกัด

3. ทฤษฎีการกระจายรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with economic growth theory)

ทฤษฎีนี้เน้นการกระจายรายได้ควบคู่กับการระดมทุน และขึ้นอยู่กับมาตรการต่าง ๆ
ทางด้านประชากร ความเท่าเทียมกันทางสังคม ทฤษฎีนี้นำมาใช้กับงานพัฒนาชุมชน

4. ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization theory)

ทฤษฎีนี้เน้นความทันสมัยในเชิงการผลิต การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิด
ความเคลื่อนไหว 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านค่านิยมทางจิตใจ และด้านสังคม โดยทฤษฎีนี้
จะเชื่อมโยงกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม คือ มีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน

5. ทฤษฎีการค้ำพัฒนาและการพึ่งพา (Underdevelopment and dependency theory)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเนื่องจากช่องว่างในการแบ่งประเทศออกเป็น 3 ระดับ คือ ประเทศ
ที่พัฒนาแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศค้ำพัฒนา ความสัมพันธ์ทั้ง 3 ระดับ ที่สำคัญ คือ
ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศค้ำพัฒนา อยู่ภายใต้ขอบข่ายของอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ
และเป็นแหล่งวัตถุดิบ ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม ผลประโยชน์ รายได้ และจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์

ให้กับประเทศที่พัฒนาแล้ว เรียกว่าการพึ่งพา (Dependence) ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ไม่ได้มีแนวทางพัฒนาเป็นของตนเอง ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว

6. แนวความคิดของการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง (The concept of another development)

แนวความคิดนี้ได้เปลี่ยนจากการพัฒนาที่ยึดถือการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

มาเป็นการยึดถือคนเป็นหลัก โดยถือว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด สามารถนำเอาศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ของคนมาใช้ในการพัฒนา โดยมีหลักพื้นฐาน คือ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประเทศยากจนและประเทศที่ร่ำรวยต้องมีความสำคัญเท่ากัน ต้องมีการจัดสรรการใช้ทรัพยากรอย่างมีระบบ กระบวนการพัฒนาต้องเป็นการพัฒนาจากภายในระบบ และวิธีการพัฒนาที่เกิดขึ้นต้องเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศที่ด้อยพัฒนา

7. ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Basic needs theory)

ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากการพัฒนาเพื่อการจ้าง การกระจายรายได้ควบคู่กับการเจริญเติบโต และการพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเชื่อว่าการพัฒนานั้นต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 4 ด้าน คือ ความมั่นคงปลอดภัย (Security needs) สวัสดิภาพของชีวิต (Welfare needs) เอกลักษ์ณ์ (Identity) และเสรีภาพ (Freedom) ดังนั้น การพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นไปที่การลดอัตราว่างงาน การเพิ่มผลผลิตให้ถึงระดับความต้องการพื้นฐาน การกระจายบริการสาธารณสุข ปลอดภัยด้านสาธารณสุข การศึกษา แหล่งน้ำ บ้านเรือน สุขาภิบาลให้เพียงพอ ประเทศไทยได้นำแนวความคิดนี้มาปรับใช้ โดยกำหนดเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (Basic minimum needs indicators) หรือ “จปฐ” นำมาใช้ครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

8. ทฤษฎีความสมดุลและนิเวศวิทยา (Equilibrium and ecological theory)

แนวคิดทฤษฎีนี้เน้นการพัฒนาสังคมโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชนบทอย่างชาญฉลาด ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ และให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable development) จากแนวคิดทฤษฎีและทฤษฎีในการพัฒนาที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ 3 แนวคิด ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปแนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดที่ 1	แนวคิดที่ 2	แนวคิดที่ 3
1. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth)	1. การกระจายรายได้ (Distribution income)	1. ช่วยเหลือตนเอง (Self help)
2. ความเป็นตะวันตก (Westernization)	2. ความจำเป็นพื้นฐาน (Basic needs)	2. เชื้อมั่นในตนเอง (Self reliance)
3. ความทันสมัย (Modernization)	3. การพัฒนาสังคม (Social development)	3. มั่นสมองของชนบท ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Local wisdom)
4. ฝนหล่นจากฟ้า (Trickle down effect)	4. การพัฒนามนุษย์ (Human development)	4. ไม่พึ่งพิงใคร (Independency)
5. ความพึ่งพิง (Dependency)		
คุณภาพของชีวิต (Quality of life)		
การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)		

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2547) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการไว้ว่า โดยทั่วไปมักจะมีวัตถุประสงค์หลักคือ การแสวงหาแนวทางตัดสินใจต่อการดำเนินงาน โครงการ หรือจะดำเนินโครงการว่า ควรจะดำเนินการหรือไม่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และศึกษาว่า ระหว่างดำเนินการมีปัญหาอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไข หรือเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง เกิดผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องหรือสิ่งแวดล้อมอย่างไร และทั้งนี้การประเมินโครงการจำเป็นต้องมีขั้นตอน และวิธีการที่ค่อนข้างเป็นวิทยาศาสตร์ อาศัยเกณฑ์การตัดสินใจทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา สถานที่ และบริบทที่เกี่ยวข้อง มิใช่เป็นการตัดสินใจที่ “ใจ” (Subjective) แต่ควรเป็นการตัดสินใจตามเกณฑ์ที่สามารถวัดได้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (Objective)

ประเภทการประเมินโครงการ

การแบ่งประเภทการประเมินโครงการคงมิใช่เป็นการกำหนดเกณฑ์เด็ดขาด แต่จำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หลายชนิดมาจำแนกประเภท เช่น ใช้เวลา วัตถุประสงค์ วิธีการ และรูปแบบการประเมินมาบ่งบอกถึงประเภทของการประเมินซึ่งในที่นี้อาจจำแนกการประเมิน

โครงการออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Preliminary evaluation) เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility study) ก่อนที่เริ่มดำเนินโครงการใด ๆ โดยอาจทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยป้อน ความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหา อุปสรรค ความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์ หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับ ในขณะเดียวกันก็อาจจะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น

- 1.1 การประเมินผลกระทบด้านสังคม (Social impact assessment-SIA)
- 1.2 การประเมินผลกระทบด้านนิเวศ (Ecological impact assessment-EIA)
- 1.3 การประเมินผลกระทบด้านการเมือง (Political impact assessment-PIA)
- 1.4 การประเมินผลกระทบด้านเทคโนโลยี (Technological impact assessment-TIA)
- 1.5 การประเมินผลกระทบด้านประชากร (Population impact assessment-PIA)
- 1.6 การประเมินผลกระทบด้านนโยบาย (Policy impact assessment-POIA)
- 1.7 การประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economic impact assessment)

การประเมินโครงการก่อนดำเนินการนี้มีประโยชน์สำหรับนักลงทุน เพื่อศึกษาว่าก่อนลงมือโครงการใด ๆ นั้น จะเกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน (Cost effectiveness) หรือจะเกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประชากร เทคโนโลยี และระดับนโยบายหรือไม่ หากได้ทำการศึกษารอบคอบแล้ว อาจจะได้ผลคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะได้เกิดประโยชน์หรือโทษอย่างไร ปัญหา อุปสรรค เป็นอย่างไร เพื่อผู้เป็นเจ้าของโครงการจะได้ตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะเลิกล้มโครงการหรือปรับปรุงองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารจัดการโครงการเพียงใด เพื่อให้เกิดผลดี

2. การประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการ อาจจะจำแนกเป็นในช่วงเวลาเริ่มต้นโครงการ (Inception study) และระหว่างดำเนินโครงการที่ผ่านพ้นช่วงแรกไปแล้ว (Formative evaluation) ผลที่ได้จากการประเมินดังกล่าวนี้ จะช่วยปรับปรุงทั้งปัจจัยป้อน กระบวนการบริหารจัดการ และแม้แต่วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้เป็นไปตามความเหมาะสมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีชื่อเรียกการประเมินแบบนี้อีก เช่น การประเมินความก้าวหน้า (Progress evaluation) และการประเมินการดำเนินการ (Implementation evaluation) เป็นต้น ในการดำเนินโครงการด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาอาจใช้วิธีการประเมินระหว่างดำเนินโครงการเพื่อทบทวนแผนและปรับแผนของโครงการ ปรับตารางการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ การตลาด การส่งเสริมการขาย และปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงของ โครงการ เป็นต้น

3. การประเมินผลรวมสรุป (Summative evaluation) มักใช้หลังสิ้นสุดโครงการใหม่ ๆ เพื่อค้นหาประสิทธิผลของการดำเนินโครงการว่าบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร หรือทบทวนกระบวนการบริหารจัดการว่า ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวประการใด แนวคิด การประเมินโครงการ โดยอนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2547) การประเมินผลประเภทรวมสรุปนี้ อาจมองในมิติของโครงการระยะยาวออกเป็นช่วงโครงการ (Phase) ซึ่งการประเมินลักษณะนี้ ก็มองได้เป็น 2 ประเภท คือ เป็นทั้งการประเมินรวมสรุปของแต่ละช่วงโครงการ (Summative evaluation of each phase) หรืออาจจะมองการประเมินของแต่ละช่วงโครงการเป็นการประเมิน ระหว่างดำเนินการ (Formative) ของโครงการระยะยาวทั้งหมดก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้อ่าน หรือเจ้าของโครงการ

4. การประเมินผลกระทบของโครงการ เป็นการตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการดำเนินงานในแต่ละโครงการ และภาพรวมของผลกระทบทั้งหลาย ๆ ชนิด เช่น ผลกระทบ ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ระบบนิเวศ หรือสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ประชากร และด้านนโยบาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมินผลกระทบนั้นว่า ต้องการเน้นด้านใดเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องศึกษาว่า ในเชิงนิเวศศาสตร์แล้ว จะต้องมีการประเมินผลกระทบด้านใดบ้าง

อย่างไรก็ตาม หากคำนึงถึงการใช้เวลาเป็นเกณฑ์การประเมินร่วมกับการจำแนก การประเมินแล้ว การประเมินผลกระทบของโครงการอาจจะพิจารณาได้เป็น 2 นัย คือ การประเมินผลกระทบในบริบทของการศึกษาความเป็นไปได้เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และการประเมินผลกระทบในบริบทของหลังช่วงระยะสิ้นสุดโครงการไปแล้ว แต่นักประเมินผล บางท่าน ก็อาจโต้แย้งได้ว่า สามารถทำการประเมินผลกระทบของโครงการได้ทุกระยะ ไม่ว่าจะ เป็นก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ เมื่อสิ้นสุดโครงการ หรือมองภาพรวม ของโครงการทั้งหมด (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2547)

รูปแบบการประเมินโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2550, หน้า 49-50) ให้ความหมายว่า รูปแบบการประเมิน เป็นกรอบ หรือแนวความคิดที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรายการประเมิน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งนักวิชาการทางด้านการประเมินได้เสนอกรอบความคิด ให้นักประเมินได้เลือกใช้มีอยู่หลายรูปแบบ รูปแบบการประเมิน โดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

การประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective based model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Tyler (1943 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550) Cronbach (1973 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550) และ Kirkpatrick (n.d. อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550)

การประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgmental evaluation model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Stake (1967 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550) Scriven (1967 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550) และ Provus (1971 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550)

การประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-oriented evaluation model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Welch (1967 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550) Stufflebeam (1968 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550) และ Alkin (1967 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2550)

รูปแบบการประเมินโครงการของ Stufflebeam

แนวคิดการประเมินของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน เชาวน์ อินโย, 2553, หน้า 125) ในปี ค.ศ. 1971 Stufflebeam ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ “Educational evaluation and decision making) หนังสือเล่มนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดผล และประเมินผลได้อย่างน่าสนใจ และทันสมัยด้วย นอกจากนั้น Stufflebeam ก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมิน และรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP model โดยให้คำนิยามการประเมินว่า หมายถึง กระบวนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องไว้ใช้ในการตัดสินใจ ผู้ทำการประเมินจะรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร (เชาวน์ อินโย, 2553, หน้า 125)

สุวิมล ติรกานันท์ (2547, หน้า 47-48) ได้กล่าวว่า Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2547) ได้พัฒนาแบบจำลองขึ้นในปี ค.ศ. 1971 โดยมีแนวคิดในการสร้างสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ แบ่งการประเมินเป็น 4 ประเด็น ตามประเภทของการตัดสินใจ

1. สภาพแวดล้อมเพื่อการวางแผนใช้กำหนดนโยบายหรือเป้าหมาย เพื่อการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม

2. ปัจจัยนำเข้าเพื่อกำหนดโครงสร้างของการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการแผนในการดำเนินงาน

3. กระบวนการเพื่อกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผน เพื่อปรับปรุงวิธีการในการดำเนินงาน รายงานความก้าวหน้าของโครงการ

4. ผลผลิตเพื่อตัดสินใจยุติ ชะลอ หรือขยาย โครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2550, หน้า 57-58) ได้กล่าวว่า การประเมินโดยใช้ CIPP model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินบริบท หรือสถานะแวดล้อม (Context evaluation: C) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation: I) เป็นการประเมิน เพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation: P) เป็นการประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

เยวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 56-59) ได้กล่าวว่า แนวคิดการประเมินของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน เยวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551) ว่า การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้ แล้วนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้น จัดทำให้เป็นสารสนเทศ โดยสารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและประโยชน์ เพื่อนำไปเสนอใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางการดำเนินการต่อไป

แนวคิดของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551) มีลักษณะที่จะแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินทำหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้นั้น ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินการต่อไป

จากแนวคิดและโมเดลพื้นฐานการประเมินของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551) มีขั้นตอนการประเมิน 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนด หรือระบุ และบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์ และจัดสารสนเทศ เพื่อเสนอฝ่ายบริหาร

Stufflebeam et al. (n.d. อ้างถึงใน เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551) แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการใด ๆ ที่จุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหาตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ
2. การประเมินตัวป้อนเข้า เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน
3. การประเมินกระบวนการ ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการเพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่สั่งการเพื่อพัฒนางาน โดยบันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้นรวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

ส่วนแนวความคิดของเซาว์ อินโย (2553, หน้า 126-127) ได้กล่าวถึง การประเมินและอธิบายแนวทางไว้ด้วยกัน 4 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context evaluation) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการ และเป็นการพิจารณาความจำเป็นที่ต้องจัดทำโครงการดังกล่าว ได้แก่ ความต้องการ

ของชุมชน และกลุ่มเป้าหมายของโครงการ จำนวนประชากร สภาพเศรษฐกิจ และปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ ในการนำไปใช้ตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นที่จะนำมาใช้ในการดำเนินโครงการว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเพียงพอหรือไม่ ทรัพยากรที่จำเป็น ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา กลุ่มเป้าหมาย เทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน การประเมินปัจจัยนำเข้านำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหาวิธีดำเนินงานโครงการให้เป้าลุ่มเป้าหมาย

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการบริหารโครงการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ การนำปัจจัยนำเข้าของโครงการมาใช้เหมาะสมหรือไม่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ สารสนเทศต่าง ๆ จะถูกวิเคราะห์รวบรวม และนำเสนอผู้ดำเนินงานโครงการ อาจจะต้องการสารสนเทศทุกวัน หรือในตอนเริ่มต้น โครงการเป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินงาน โครงการไว้เป็นหลักฐาน การประเมินกระบวนการมีประโยชน์ในการค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) หรือจุดด้อย (Weakness) ของโครงการ นำไปใช้ในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินโครงการต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คำนวณค่าเพียงใด โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ มุ่งตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลการประเมินจะทำให้ได้สารสนเทศในการพิจารณาตัดสินใจ ยุติ ปรับเปลี่ยน หรือทำงานเป็นประจำ การประเมินผลผลิตจะทำการประเมิน 2 ขั้นตอน คือ (1) ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ เรียกว่าการประเมินผลลัพธ์ และ (2) การประเมินผลกระทบของโครงการทั้งบวกและลบ

การประเมินตามรูปแบบ CIPP model ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต สามารถนำไปช่วย ในการปรับปรุงโครงการ ทั้งนี้การประเมินในแต่ละขั้นตอนดังกล่าว นำไปช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ 4 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน ได้จากการประเมินบริบท นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจ กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ จากการประเมินปัจจัยนำเข้า นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจวางโครงการ กลวิธีดำเนินโครงการ และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ ได้จากการประเมินกระบวนการ นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติทำให้การทำงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ ได้จากการประเมินผลผลิต นำผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าจะทำต่อไป ยุติ ล้มเลิก ขยายโครงการ หรือให้ทำเป็นงานประจำ

จากการศึกษาถึงแนวคิดการประเมินโครงการของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน เชาวน์อินโย, 2553) สรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP model เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นจัดทำเป็นสารสนเทศ เพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่างทันท่วงที โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

รูปแบบการประเมินโครงการของ Stake

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินทางการศึกษาของ Stake (n.d. อ้างถึงใน สมบูรณ์ ดันยะ, 2545) นั้น เป็นแนวทางการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพยายามอธิบายและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมทางการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการศึกษาทั้งอย่างเป็นปรนัยและอัตนัย ผู้ประเมินจะต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลการตีความพรรณนา ประเมิน รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มาด้วย (สมบูรณ์ ดันยะ, 2545, หน้า 79-83)

กิจกรรมที่สำคัญของการประเมินตามรูปแบบของ Stake (n.d. อ้างถึงใน สมบูรณ์ ดันยะ, 2545) มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. การพรรณนา (Descriptive) เป็นการอธิบายลักษณะขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะต้องการประเมินซึ่งแยกเป็น 3 ด้าน คือ สภาพหน้า (Antecedence) หรือสิ่งที่มาก่อนกระบวนการปฏิบัติ (Transactions) และผลผลิต (Outcomes) ซึ่งการบรรยายขององค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ แยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 การพรรณนาในสิ่งที่กำหนดหรือคาดหวังเอาไว้ว่า ควรจะเป็นเช่นไร (Intents)

1.2 การพรรณนาในสิ่งที่สังเกตพบจากสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์ประกอบ

(Observation)

2. การตัดสิน (Judgment) เป็นการพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องการประเมิน แล้วตัดสินคุณค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้น ออกว่า ดีหรือไม่ดีอย่างไร ในการตัดสินนี้ ใช้การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ หรือเปรียบเทียบกับข้อมูลของโครงการอื่น ๆ โครงการของกระบวนการในการประเมินทางการศึกษาตามรูปแบบของ Stake (n.d. อ้างถึงใน สมบูรณ์ ดันยะ, 2545) สามารถแสดงให้เห็นเป็นตารางได้ง่าย ๆ ดังนี้

การบรรยาย		การตัดสินใจ	
ความคาดหวัง	สิ่งที่เป็นจริง	มาตรฐาน	การตัดสินใจ
	←	←	
	←	←	
	←	←	

← สิ่งนำ →
 ← ปฏิบัติการ →
 ← ผลลัพธ์ →

ภาพที่ 3 Matrics ข้อมูลเพื่อการอธิบายและการตัดสินใจ (สมบูรณ์ ดันยะ, 2545, หน้า 80)

องค์ประกอบที่ควรนำมาประเมิน

การประเมินทางการศึกษาตามแนวคิดของ Stake (n.d. อ้างถึงใน สมบูรณ์ ดันยะ, 2545)

พิจารณาในองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. สิ่งนำ (Antecedence) หรือสิ่งที่มีมาก่อน หมายถึง สภาพใด ๆ ก็ตามที่มีอยู่แล้ว ก่อนที่จะมีกระบวนการเรียนการสอนหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสภาพนั้น ๆ อาจจะมี ส่วนสัมพันธ์กับผลผลิตที่เกิดขึ้นก็ได้ โดยอาจจำแนกเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้ ดังนี้

1.1 สถานภาพของตัวนักเรียน ได้แก่ ความสนใจ ความถนัด ประสบการณ์ และความรู้เดิม ความตั้งใจที่จะเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 สถานภาพของตัวครู ได้แก่ บุคลิกภาพ คุณวุฒิ ประสบการณ์แรงจูงใจ ในการสอน เจตคติต่อการสอน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ

1.3 เนื้อหาวิชา ได้แก่ เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ให้เป็นผู้ในการชักนำให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งอาจพิจารณาในแง่ของความสอดคล้องกับท้องถิ่น ความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เป็นต้น

1.4 วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่

1.5 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ ขนาด ที่ตั้ง บริเวณ สถานที่ ความสะอาด ความสวยงาม เป็นต้น

1.6 การบริหาร ได้แก่ กระบวนการในการดำเนินการ การจัดการในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารบุคลากร การวางแผน โครงการปฏิบัติงาน เป็นต้น

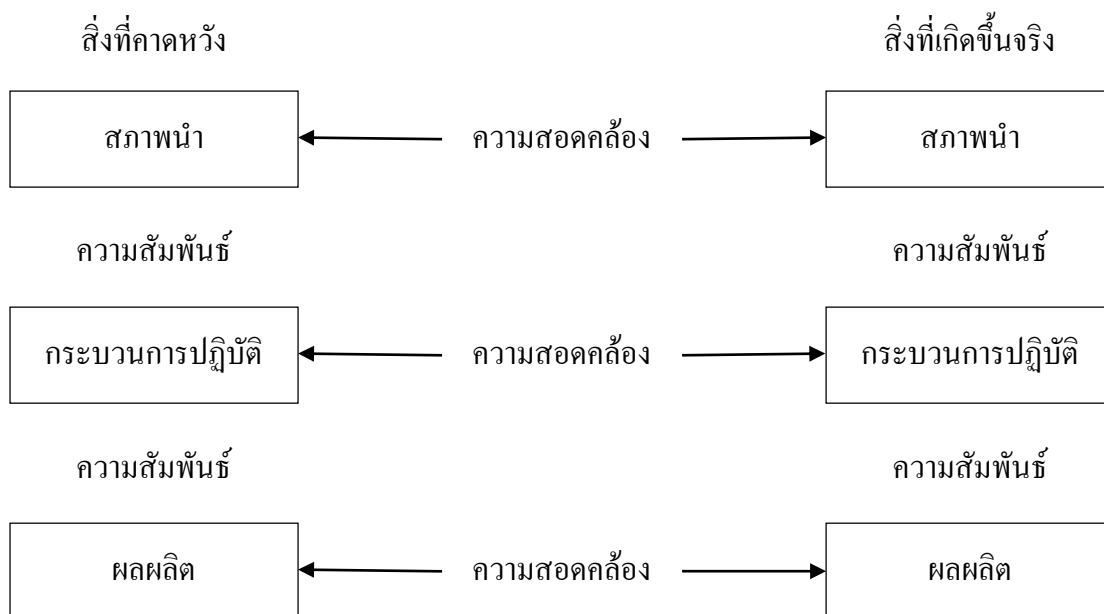
1.7 ความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การให้บริการและความร่วมมือแก่ชุมชน การได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากชุมชน ความสัมพันธ์กับศิษย์เก่า ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง เป็นต้น

2. กระบวนการปฏิบัติ (Transactions) หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมทุกชนิดที่จัดให้มีขึ้น เพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งหมายความรวมถึงการปะทะสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสื่อการเรียนการสอน ครูกับผู้ปกครอง บรรยากาศระยะเวลาที่ใช้ การเรียงลำดับกิจกรรมต่าง ๆ และกิจกรรมการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดขึ้น

3. ผลผลิต (Outcomes) ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและทักษะต่าง ๆ ของนักเรียนที่เกิดขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ทางการศึกษา นอกจากนั้น ยังรวมความถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวครู โรงเรียนและชุมชนอีกด้วย

อธิบายข้อมูลโดยการหาความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพนำ กระบวนการปฏิบัติ และผลผลิต

ในขั้นตอนนี้ เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสาม คือ สภาพนำ กระบวนการปฏิบัติและผลผลิต โดยพิจารณาทั้งที่เป็นสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง การพิจารณาหรือการประเมินในขั้นนี้ เป็นการบรรยายความสัมพันธ์ของข้อมูล ในองค์ประกอบทั้งสาม เช่น ในด้านสิ่งที่คาดหวัง ลักษณะของสภาพนำ และกระบวนการปฏิบัติที่คาดหวังไว้ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และผลผลิตที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นนั้น น่าจะเป็นผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการปฏิบัติที่คาดหวังไว้หรือไม่ และในด้านสิ่งที่เกิดขึ้นจริงก็พิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าวในลักษณะเดียวกัน

ภาพที่ 4 การหาความสอดคล้องและความสัมพันธ์ (สมบุรณ์ ต้นยะ, 2545, หน้า 82)

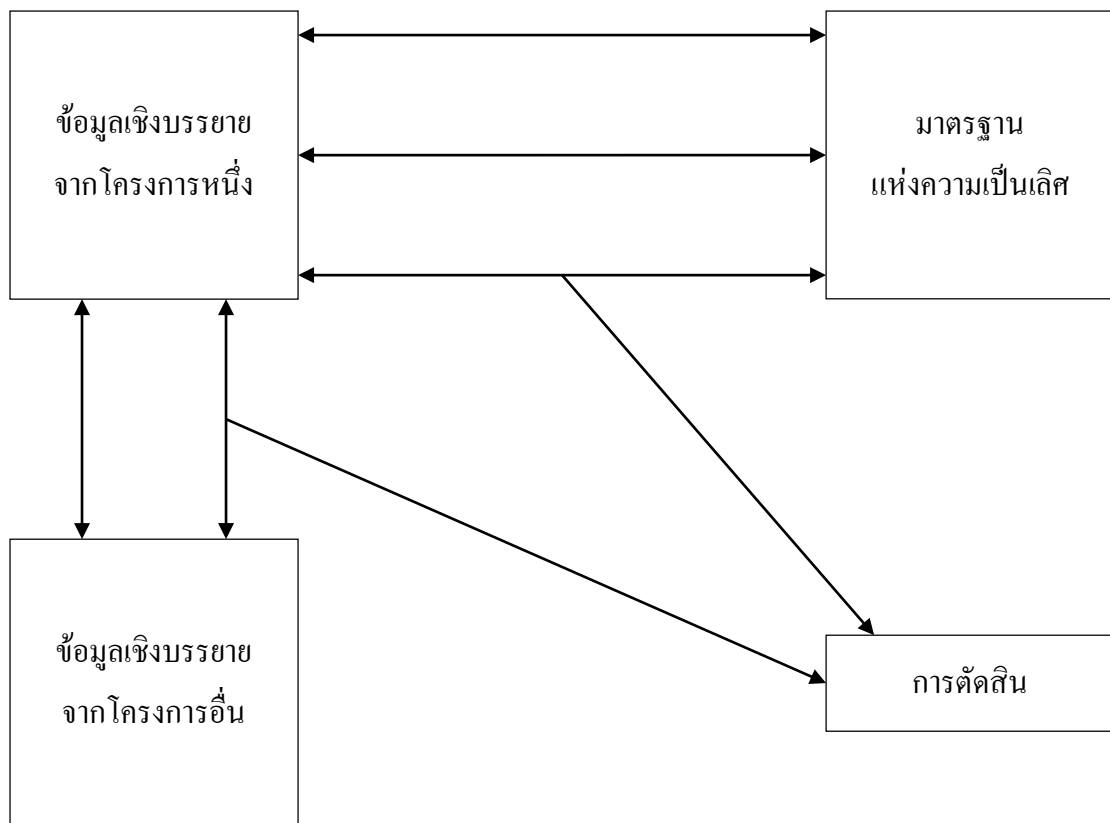
นอกจากนั้น ยังพิจารณาว่าสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในแต่ละองค์ประกอบนั้น มีความสอดคล้องกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

ตัดสิน โดยอาศัยการเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการประเมินกับเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งโดยปกติจะมีการเปรียบเทียบใน 2 ลักษณะ คือ

1. การเปรียบเทียบเชิงสมบูรณ์ (Absolute comparision) เป็นการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์แห่งความเป็นเลิศ (Standards of excellence) ที่ได้กำหนดขึ้นมา ซึ่งจะต้องเน้นเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไป

2. การเปรียบเทียบเชิงสัมพัทธ์ (Relative comparision) เป็นการเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงบรรยายจากโครงการทางการศึกษาอื่น ๆ (Descriptive data form another program) ซึ่งเป็นโครงการในลักษณะเดียวกัน

ในการเปรียบเทียบนี้ อาจจะมีการเปรียบเทียบในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้น หรือเปรียบเทียบทั้งสองลักษณะประกอบกันก็ได้ และผู้ประเมินจะนำผลที่ได้จากการเปรียบเทียบดังกล่าว มาใช้ในการตัดสินคุณค่าขององค์ประกอบการศึกษาขององค์ประกอบหนึ่งที่ต้องการประเมิน หรือพิจารณาคุณค่าของการศึกษาทั้งระบบก็ได้ กระบวนการในการตัดสินนี้ ดังภาพที่ 5

ตารางที่ 5 กระบวนการในการตัดสินใจ (สมบูรณ์ ต้นยะ, 2545, หน้า 83)

รูปแบบการประเมินของ Stake (n.d. อ้างถึงใน สมบูรณ์ ต้นยะ, 2545) พยายามเสนอแนวทางการประเมินให้เป็นระบบและเป็นระเบียบ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแง่ของการนำเอาแนวคิดดังกล่าว ไปใช้ในการประเมินโครงการหรือหลักสูตรจริง ๆ ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างเหมือนกัน อย่างเช่น ไม่มีการเสนอแนะวิธีการรวบรวมข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบอย่างเพียงพอว่าจะทำอย่างไรการประเมินหลักการและผลกระทบทำอย่างไร มีการประเมินหรือไม่ ไม่มีการอธิบายอย่างชัดเจน ในส่วนของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรก็มีได้กล่าวถึงว่า สมควรจะจัดเข้าไว้ในองค์ประกอบใด เป็นหลักการและเหตุผลหรือเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว และจุดเน้นของแนวคิดนี้มุ่งจะให้มีการประเมินวัตถุประสงค์หรือไม่ เพราะมีได้กล่าวถึง แต่อย่างไรก็ตามซึ่งรูปแบบนี้ได้จำแนกรูปแบบการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกซ์บรรยายและเมตริกซ์การตัดสินใจคุณค่า ซึ่งสามารถรวบรวมข้อมูลที่แท้จริงได้และมีวิธีการเก็บข้อมูลได้หลายวิธี สิ่งที่ต้องพิจารณาในการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (2) กระบวนการหรือการปฏิบัติ (3) ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจคุณค่า

รูปแบบการประเมินโครงการของ Tyler

Tyler (1969) เป็นนักประเมินรุ่นแรก ๆ ในปี ค.ศ. 1930 และเป็นผู้เริ่มต้นบุกเบิก แนวความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ เขามีความเห็นว่าการประเมิน คือ การเปรียบเทียบ พฤติกรรมเฉพาะอย่าง (Performance) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้ โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมิน ได้เป็นอย่างดีในภายหลัง

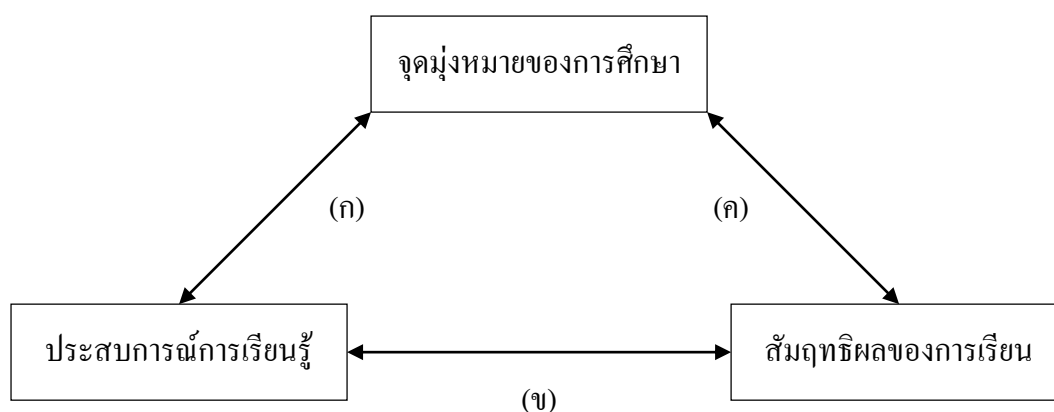
จากคำจำกัดความของการประเมินดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มีแนวความคิดเห็นว่าการ จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรก หรือไม่เท่านั้น แนวความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกว่า “ตัวแบบการประเมินที่ยึดความสำเร็จ ของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal attainment model or objective base model)

Tyler (1969) มีความเห็นว่าการประเมินนั้น คือ (1) เพื่อตัดสินว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้น ประสบความสำเร็จหรือไม่ ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จก็อาจเก็บไว้ใช้ต่อไป แต่ส่วนใดที่ไม่ประสบผลสำเร็จก็จะได้แก้ไข ปรับปรุงต่อไป (2) เพื่อประเมินค่าความก้าวหน้าทางการศึกษาของกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ในอันที่จะช่วยเข้าใจปัญหาและความต้องการ ทางการศึกษาได้ และเพื่อใช้ข้อมูลนั้นเป็นแนวทางในการที่จะปรับปรุงนโยบายทางการศึกษา ที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วยได้

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า Tyler (1969) เห็นว่าการประเมินโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ควรจะทำการประเมินผลโครงการเป็นงานส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรได้ด้วย Tyler (1969) ได้จัดลำดับขั้นในการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยข้อความที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง โดยบ่งบอกถึง พฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลังด้วย
2. กำหนดเนื้อหา หรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องใช้ให้บรรลุตามความมุ่งหมาย ที่ตั้งไว้
3. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการที่จะทำให้เนื้อหาที่วางไว้ ประสบผลสำเร็จ
4. ประเมินผลโครงการ โดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษาหรือทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่า Tyler (1969) คิดว่าการประเมินผลโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน การสอน การประเมินนั้น อาศัยแบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (Achievement tests) การประเมินและการสังเกตเป็นพื้นฐานในการประเมินผลคุณค่าของโครงการ

ภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางการศึกษา (Tyler, 1969)

ในการประเมินผลโครงการนั้น Tyler (1969) มีความเห็นว่าควรต้องยึดความสำเร็จของคนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสำเร็จของโครงการ กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กจะถือเป็นความสำเร็จของโครงการย่อมไม่ได้ และการตีความจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบเพื่อการประเมินผลนั้น อาศัยคะแนนรวมเป็นหลักและข้อทดสอบที่ใช้นั้นควรเป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นเอกพันธ์ (Homogeneity) จึงจะสามารถตีความของคะแนนรวมได้ถูกต้อง การประเมินตามความคิดของไทเลอร์อาศัยการวัดพฤติกรรมเฉพาะอย่างก่อนและหลังการเรียน (Pre-post measurement of performance) และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใดจึงจะถือว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประสบผลสำเร็จ จะเห็นได้ว่าการประเมินผลตามแนวความคิดนี้เหมาะสำหรับการประเมินผลสรุป (Summative evaluation) มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า

จากแนวความคิดของ Tyler (1969) เกี่ยวกับการประเมินผลโครงการดังกล่าวแล้ว ง่ายต่อการตรวจสอบความสำเร็จของโครงการ เพราะวัดและประเมินผลเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ว่าการประเมินผลดังกล่าวนี้ มีคุณค่าค่อนข้างจำกัด เพราะว่ามีประโยชน์มากสำหรับการประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้าและให้ความสำคัญของคุณค่าของจุดมุ่งหมายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเกณฑ์ในการตัดสินการบรรลุวัตถุประสงค์ยังเป็นอัตนัยมาก

จุดเน้นที่สำคัญการประเมินของ Tyler

ตามตัวแบบการประเมินของ Tyler (1969) จะเหมาะสมกับโครงการการเรียนการสอน หรือการฝึกอบรม หรือโครงการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ หรือที่เรียกว่า Summative evaluation ตัวอย่างเช่น โครงการที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรในบางวิชา ผู้ประเมินอาจจะใช้รูปแบบการประเมินของ Tyler (1969) เพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์สอนที่ได้จัดขึ้นมานั้น ได้ทำให้เกิดผลตามปรารถนามากน้อยเพียงใด ตลอดจนหาข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นว่าการสอนที่ใช้นั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

ลำดับขั้นการประเมินของ Tyler

การประเมินโครงการตามแนวคิดของ Tyler (1969) มีขั้นตอนในการประเมิน ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยข้อความที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง โดยบ่งบอกพฤติกรรมที่ต้องการวัด หือคาดหวังว่าผู้ร่วมโครงการจะแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง
2. กำหนดและเลือกเนื้อหา หรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียน (ผู้เข้าร่วมโครงการ) ได้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้หรือบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. เลือกวิธีการเรียนการสอน หรือสถานการณ์วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่วางไว้
4. เลือกและสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายอัน ได้แก่ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับและนำข้อมูลที่ได้นั้นเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพิจารณาจุดเด่นในการประเมินหลักสูตรนั้น Tyler (1969) มีความเห็นว่า ควรยึดความสำเร็จของคนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก จะถือว่าเป็นความสำเร็จของหลักสูตร ไม่ได้มีการตีความจากคะแนนที่ได้จากการสอบ ต้องอาศัยคะแนนรวมเป็นหลัก และข้อสอบที่ใช้ นั้น ควรมีลักษณะเป็นเอกพันธ์ (Homogeneity) จึงจะทำให้การตีความมีความถูกต้อง การวัดพฤติกรรมก็ต้องการวัดทั้งก่อนและหลังการเรียน (Pre-post measurement of performance) และจะต้องกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใด จึงจะถือว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประสบความสำเร็จ ซึ่งแนวความคิดในลักษณะนี้เหมาะสำหรับการประเมินรวบยอด (Summative evaluation) มากกว่าการประเมินย่อย (Formative evaluation)

วิธีการประเมิน

การประเมินตามตัวแบบการประเมินของ Tyler (1969) ควรทำตามลำดับขั้นตอนนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อจะดูว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษابรรลุถึงผลสำเร็จมาน้อยเพียงใด จึงจำเป็นที่จะต้องทำการประเมินเพื่อทราบว่า พฤติกรรมแต่ละอย่างที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

บรรลุผลสำเร็จหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ถ้าจุดมุ่งหมายข้อหนึ่งกำหนดไว้ว่า ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของปัญหาสังคมปัจจุบัน การประเมินก็จำเป็นจะต้องวัดความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ถ้าจุดมุ่งหมายระบุว่า ให้นักเรียนได้พัฒนาวิธีการวิเคราะห์ปัญหาสังคม ในการวัดจะต้องคำนึงถึงพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามที่ได้ระบุ ดังนั้น การเขียนจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนจึงเป็นขั้นที่สำคัญในการประเมิน

2. วิเคราะห์สภาพการณ์ที่จะให้โอกาสแก่นักเรียนที่ได้แสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย วิธีเดียวที่จะสามารถบอกได้ว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่ต้องการหรือไม่โดยการให้โอกาสแก่นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ โดยต้องจัดสถานการณ์ที่ไม่แต่เพียงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเท่านั้น แต่จะต้องเป็นสถานการณ์ที่จะให้กำลังใจ หรือกระตุ้นให้นักเรียนให้แสดงความคิดเห็น โดยการคำถาม ซึ่งเป็นการประเมินความรู้และความสามารถในการเนื้อหาวิชา แต่การถามคำถามก็เป็นเพียงการสร้างสถานการณ์ทางการเรียนการสอนอย่างหนึ่งเท่านั้น ถ้าหากต้องการจะดูว่านักเรียนมีพัฒนาการในการปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมได้อย่างไร เราก็จำเป็นต้องสถานการณ์ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น เช่น ในโรงเรียนอนุบาล ครูควรหาโอกาสให้เด็กได้เล่นและทำงานร่วมกัน ครูควรสำรวจความสนใจของเด็กจากการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีเสรีภาพในการเลือกกิจกรรม หรือถ้าต้องการจะให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในการพูด ก็จำเป็นที่จะต้องสร้างสถานการณ์ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนได้พูด ดังนั้น ความสำคัญก็คือ สถานการณ์ที่จัดซึ่งจะต้องเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสแก่นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด

3. เมื่อได้วิเคราะห์จุดมุ่งหมายและสถานการณ์ที่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมพึงประสงค์แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็สำรวจหาเครื่องมือในการประเมินที่มีอยู่ เพื่อจะดูว่าเครื่องมือเหล่านี้สามารถนำมาใช้วัดตามวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ ในกรณีที่เป็นการทดสอบข้อเขียน นักเรียนแสดงพฤติกรรมโดยการเขียน เครื่องมือวัด คือ แบบทดสอบ แต่ในกรณีของนักเรียนอนุบาลที่ต้องสร้างสถานการณ์ให้เขามีโอกาสเล่นและทำงานร่วมกัน เพื่อสังเกตพัฒนาการทางการปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น จำเป็นต้องบันทึกปฏิกิริยาของเขา การบันทึกปฏิกิริยาของนักเรียนอาจกระทำได้โดยผู้สังเกตจดบันทึกหรืออาจจะบันทึกภาพหรือเสียงก็ได้

4. สร้างเครื่องมือวัดต้องกำหนดเทคนิควิธีการวัดให้เป็นปรนัยมากที่สุด ตัวอย่างเช่น ถ้าคนสองคนมีความสามารถเท่าเทียมกัน ถ้าจะวัดพฤติกรรมของคนทั้งสอง คะแนนที่ได้ก็ควรจะเท่ากันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด เกณฑ์ที่จะใช้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการประเมิน คือ ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ความเที่ยงตรงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญมากของเครื่องมือ ซึ่งหมายถึง เครื่องมือนั้น

ได้วัดสิ่งที่เราต้องการจะวัดจริง ๆ ซึ่งการตรวจสอบความเที่ยงตรงวิธีหนึ่งก็คือ การหาความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน กับผลที่ได้รับจากการวัดที่ถือว่ามีความเที่ยงตรง ตัวอย่างเช่น ผลจากการวัดด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการอ่าน มีความสัมพันธ์สูงกับผลที่ได้รับจากการบันทึกการสังเกตการณ์อ่านจริง ๆ ก็แสดงว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับการอ่านเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงในการวัดสิ่งที่เด็กอ่าน

จากขั้นตอนการประเมิน 4 ขั้นตอน ของ Tyler (1969) สามารถสรุปเป็นขั้นตอนสำคัญในการประเมิน ดังนี้

1. สร้างหรือตั้งจุดประสงค์ของโครงการ (Goal) ที่กว้าง ๆ
2. แยกจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ออกเป็นประเภท
3. เขียนจุดประสงค์ในรูปของพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกมาได้ หรือเขียนจุดประสงค์

เชิงพฤติกรรม (Behavioral objective)

4. กำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้จุดประสงค์นั้นบรรลุ
5. เลือกหรือพัฒนาวิธีการวัด (Measurement techniques)
6. เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของนักเรียน
7. เปรียบเทียบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

กระบวนการประเมินของ Tyler (1969) นี้ จะยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าพบว่าวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้จะมีการตัดสินใจเกิดขึ้น แต่ถ้าวัตถุประสงค์ไม่บรรลุหรือบรรลุผลเพียงบางส่วนก็จะมีการตัดสินใจในทางเลือกอื่นที่แตกต่างกันออกไป

จากที่ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการที่มีอยู่ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการประเมินโครงการของ Stufflebeam (2004) เนื่องด้วยการประเมินโครงการในรูปแบบ CIPP model เป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่ครอบคลุมการประเมิน โดยมีการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านปรีบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ซึ่งสามารถทำให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการในด้านต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงนำมาใช้เพื่อประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทธา จังหวัดชลบุรี

โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน

โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปี 2557 เมืองพัทธา จังหวัดชลบุรี
มีรายละเอียด ดังนี้

หลักการและเหตุผล

ความสามารถของชุมชน เป็นรากฐานของ “ชุมชนเข้มแข็ง” เพราะความเข้มแข็งของชุมชนเห็นได้จากประชาชนในชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการ การพัฒนาของชุมชน ในลักษณะของการพึ่งตนเอง ช่วยเหลือกันเอง ในการแก้ปัญหา ทั้งปัญหาส่วนตัว และปัญหาส่วนรวมเพื่อแบ่งปันประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นให้มีความสุขในการอยู่ร่วมกันจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามที่ปรารถนา “ความสามารถ” นั้นจะเกิดขึ้นได้ ด้วยการที่ประชาชนต้องสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมและเข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการ เรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา ทุกปัญหาของชุมชน ดังนั้น กระบวนการจัดทำแผนชุมชน เป็นกระบวนการในการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของประชาชนได้เป็นอย่างดี เพราะแผนชุมชน เป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าถึงปัญหา ระดมความคิด หาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันปฏิบัติ และกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนร่วมกัน

เมืองพัทยาจึงได้จัดทำโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปี 2557 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเมืองพัทยา 42 ชุมชน ได้พัฒนาความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยดำเนินการจัดประชุมประชาคมและจัดทำแผนชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนตนเองให้เกิดความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน ตลอดจนยังใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงการพัฒนาของเมืองพัทยา หรือภาครัฐอื่น ๆ ได้ไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสถานการณ์ของชุมชน ประชาชนเกิดความพึงพอใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักการพัฒนาอย่างแท้จริง คือ ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจแบบพอเพียงพึ่งตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้แต่ละชุมชนได้มีแผนพัฒนาประจำปีของแต่ละชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
2. เพื่อพัฒนาความสามารถของชุมชนในการพัฒนาชุมชนตนเองให้เข้มแข็ง
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน กล้าคิด กล้าทำ และกล้าที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองได้
5. เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมของชุมชน เป็นข้อปฏิบัติของคนรุ่นหลังต่อ ๆ ไป
6. เพื่อส่งเสริมการสร้างกระบวนการพัฒนาแบบยั่งยืน

เป้าหมาย

ชุมชนเมืองพัทยา 42 ชุมชน มีแผนชุมชนของตนเอง และมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนในชุมชน

วิธีการดำเนินการ

1. จัดประชุมประธานชุมชน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจและเตรียมความพร้อม
2. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ
3. ขออนุมัติ จัดซื้อ จัดจ้าง
4. เตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่และประชาชน
5. ดำเนินการจัดการประชุมประชาคมจัดทำแผนชุมชน
6. รับรองแผนชุมชน
7. รวบรวมแผนชุมชน จัดส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำโครงการในแผนชุมชนบรรจุ

ในแผนพัฒนาเมืองพัทยา

8. ติดตามและประเมินผลแผนชุมชน

สถานที่ดำเนินการ

จัดประชุมประชาคมจัดทำแผนชุมชน ในพื้นที่ชุมชนเมืองพัทยา 42 ชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

1. เตรียมความพร้อมและนำเสนอโครงการ ขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง ระหว่างวันที่ 1-31 มีนาคม พ.ศ. 2557
2. ดำเนินการจัดการประชุมประชาคมจัดทำแผนชุมชน รับรองและรวบรวมแผนชุมชน ระหว่างวันที่ 1-30 เมษายน พ.ศ. 2557
3. จัดส่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระหว่างวันที่ 1-31 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

งบประมาณ

งบประมาณ จากแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน งานส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งชุมชน หมวดค่าใช้สอย ประเภทรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการที่ไม่เข้าลักษณะรายจ่ายหมวดอื่น ๆ ในโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนประจำปี 2557 จำนวน 100,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้ จ่ายเป็นค่าอบรมสำรวจข้อมูลและจัดทำประชาคม เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าเต็นท์ ค่าเช่าชุด เครื่องเสียง ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าอาหาร ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ค่าจัดพิมพ์เล่มข้อมูล ค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในโครงการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายพัฒนาชุมชนและกิจการประชาคม ส่วนพัฒนาชุมชน สำนักพัฒนาสังคม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนมีแผนพัฒนาประจำปี และนำมาพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชนได้
2. ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น
3. ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
4. ประชาชนในชุมชนมีแผนชุมชนได้เห็นข้อเด่น ข้อดี โอกาส และข้อจำกัดของชุมชน

ในการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย

5. ประชาชนในชุมชนมีช่องทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเหมาะสมและตรงกับความต้องการ

6. ประชาชนในชุมชนคิดเป็นและกล้าที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง
7. ปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีให้กับลูกหลาน
8. ชุมชนกล้าที่จะพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก
9. เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล
10. เมืองพัฒนายานำแผนชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาที่ชัดเจน

ตรงกับความต้องการของประชาชนและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน

ได้อย่างแท้จริง ประชาชนอยู่ดีมีสุขในทุก ๆ ด้าน

ประมาณการค่าใช้จ่ายโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปี 2557

งบประมาณ 100,000 บาท แบ่งเป็น ดังนี้

1. ค่าเครื่องดื่มแก่ผู้เข้าร่วมประชุมประชาคม ชุมชนละ 1,200 บาท จำนวน 120 คน ๆ ละ 10 บาท/ชุมชน จำนวน 42 ชุมชน เป็นเงิน 50,400 บาท
 2. ค่าจัดทำป้ายไว้นิล จำนวน 6 ผืน ๆ ละ 450 บาท เป็นเงิน 2,700 บาท
 3. ค่าจัดจ้างเต็นท์ จำนวน 4 หลัง ๆ ละ 800 บาท เป็นเงิน 3,200 บาท
 4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในโครงการ เป็นเงิน 43,700 บาท
- หมายเหตุ ทุกรายการสามารถถัวเฉลี่ยได้

ข้อมูลชุมชนชอยกอไผ่

คำขวัญชุมชน

“ชุมชนชอยกอไผ่ ศูนย์รวมใจการเรียนรู้ เชิดชูกองทุนแม่ ร่วมแก้ไขปัญหาเสพคิด ใช้ชีวิตแบบพอเพียง”

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

แต่เดิมบริเวณพื้นที่แห่งนี้เคยมีชอยอยู่ชอยหนึ่ง มีชื่อเดิมว่า ชอยเปรม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2518 มีกอไผ่สุกประมาณ 5 กอ และถนนก็เป็นทางเกวียนมีชาวบ้านอาศัยอยู่สองฝั่งทาง ชาวบ้านมีอาชีพทำไร่มันสำปะหลัง และอีกสองปีต่อมา กอไผ่ก็ได้ขยายพันธุ์ออกมาเรื่อย ๆ จนชาวบ้านบริเวณนี้เรียกติดปากว่า ชอยกอไผ่ เพราะมีกอไผ่อยู่และเรียกง่ายจำง่ายแก่ชาวบ้าน ต่อมาเมื่อถึงพืथाได้มีการจัดตั้งชุมชนขึ้น จึงใช้ชื่อชุมชนว่า “ชุมชนชอยกอไผ่” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ จรดพืथाใต้ (ตั้งแต่พืथाใต้ชอย 1 ถึงสี่แยกพืथाสาย 3)

ทิศใต้ จรดถนนเทพประสิทธิ์ (ตั้งแต่แยกเทพประสิทธิ์ชอย 4 ถึงถนนพืथाสาย 2

ชอย 16)

ทิศตะวันออก จรดชุมชนเทพประสิทธิ์ (ตั้งแต่พืथाใต้ชอย 1 ถึงเทพประสิทธิ์ ชอย 4)

ทิศตะวันตก จรดถนนพืथाสาย 3 และถนนพืथाสาย 2 ชอย 16

พื้นที่ 1,458,721.8063 ตารางเมตร คิดเป็นเนื้อที่ 911 ไร่ 2 งาน 80.2 ตารางวา

เส้นทางโดยรอบชุมชน มีระยะทาง 5,572.2473 เมตร

ภูมิประเทศ

เป็นพื้นที่ราบและเป็นชุมชนแออัด

ขนาด

พื้นที่ทั้งหมดหมู่บ้าน 911 ไร่ แยกเป็นที่อยู่อาศัย 800 ไร่

ที่สาธารณะประโยชน์ 100 ไร่ พื้นที่เกษตรกรรม 11 ไร่

ประชากร

จำนวนครัวเรือน 730 ครัวเรือน จำนวนประชากร 2,991 คน

แยกเป็นชาย 1,368 คน หญิง 1,623 คน

มีบ้าน 1,835 หลัง

การคมนาคม

ลักษณะถนนลาดยางและคอนกรีต มีรถประจำทาง 1 เส้นทาง ไม่มีรถประจำทาง 1 เส้นทาง มีรถสองแถววิ่งตลอดบนถนนพืथाใต้

อาชีพ

รับจ้าง, ค้าขาย และประกอบอาชีพส่วนตัว (ธุรกิจบ้านเช่า)

รับจ้างอย่างเดียว จำนวน 180 ครัวเรือน (24.65%)

ค้าขาย จำนวน 350 ครัวเรือน (47.95%)

ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 150 ครัวเรือน (20.55%)

อาชีพอื่น ๆ จำนวน 50 ครัวเรือน (6.85%)

รายได้

ประชากรมีรายได้โดยเฉลี่ย 169,515 บาท/ คน/ ปี

ผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชน

น้ำยาเอนกประสงค์ (ล้างจาน, ปรับผ้านุ่ม, ล้างพื้น และเจลล้างมือ) และเพาะเห็ดฟาง

การศึกษา

มีสถานศึกษา 3 แห่ง คือ

1. โรงเรียน 2 แห่ง ได้แก่
 - 1.1 โรงเรียนพณิชยน์นาวิ (เป็นโรงเรียนเรื่อเดินสมุทร)
 - 1.2 โรงเรียนอักษรพทยา (ระดับชั้น ม. 3)
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็กบ้านพระคุณ

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีสถานที่ศาสนาประจำชุมชน คือ

1. มัสยิด 1 แห่ง ได้แก่ มัสยิดอับดุลมาเลาะห์
2. มุลินธิ 1 แห่ง

โรงแรม

มี 4 แห่ง ได้แก่ โรงแรมกรีนลูฟ, รุ่งแลนด์, ภูพญา รีสอร์ท และมายรีสอร์ท

ห้างสรรพสินค้า/ ตลาด

มีตลาดสด 4 แห่ง

สถานให้บริการภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ

1. โรงพยาบาล/ ศูนย์ สสมช 1 แห่ง
2. สำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี (สาขาบางละมุง)

สื่อประชาสัมพันธ์

1. วิทยุชุมชน 1 แห่ง คลื่น 106.90 Mhz
2. เสียงตามสาย 1 แห่ง ณ ที่ทำการชุมชน

วัฒนธรรมและประเพณี

1. ประเพณีปีใหม่ (ตักบาตร)
2. ประเพณีสงกรานต์ (รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ)
3. ประเพณีเข้าพรรษา-ออกพรรษา

4. ประเพณีทั่วไป เช่น งานบวช

กลุ่มสังคม

คณะกรรมการชุมชน จำนวน 40 คน ประกอบด้วย

1. นายวิรัตน์ จ้อยจินดา ประธานชุมชน
2. นายประเสริฐ แสงแก้ว รองประธาน
3. นายวิชัย พรหมพงษ์ กรรมการฝ่ายปกครอง
4. นายภิรมย์ แสงแจ่ม กรรมการฝ่ายป้องกัน ฯ
5. นายสำเภา อยู่เย็น กรรมการฝ่ายพัฒนา
6. นางสาวหนูเนียด วังทองสังข์ กรรมการฝ่ายการคลัง
7. นางเฉลียว สราญชื่น กรรมการฝ่ายการศึกษา
8. นายจ้านงค์ เทียมพูล กรรมการฝ่ายสวัสดิการสังคม
9. นางบุญมา อยู่เย็น กรรมการฝ่ายสาธารณสุข
10. นางสาวนิษฐวีดี ชญาณ์ทิพย์ทิวา กรรมการฝ่ายวัฒนธรรม
11. นายเลิศพงษ์ คุ่มทอง กรรมการฝ่ายการกีฬา
12. นางสุพัต เทียมพูล กรรมการฝ่ายปฎิคม
13. นายจิระ ลวนะกร กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
14. นางกัญญารัตน์ พลเยี่ยม เลขานุการ
15. นางสาวประกายเพชร ชุ่มชื้อ ผช. ฝ่ายป้องกัน
16. นายนันทิว วงศ์หงส์ ผช. ฝ่ายพัฒนา
17. นายชัยรัตน์ ชินสมุทร ผช. ฝ่ายปกครอง
18. นางพัชรินทร์ สีนทะสา ผช. การคลัง
19. นางสาวมณฑิรา สราดชื่น ผช. ฝ่ายการศึกษา
20. นางสาวสปีวณ์ สราดชื่น ผช. ฝ่ายการศึกษา
21. นางปวีณา เทิดสีขัง ผช. ฝ่ายสวัสดิการ
22. นางสาวศศิธร ยงยุทธ ผช. ฝ่ายสวัสดิการ
23. นางสาวสุภาพร เรืองผล ผช. ฝ่ายสาธารณสุข
24. นายนัฐชนินท์ เทียมพูล ผช. ฝ่ายปฎิคม
25. นางประชิด ดีเบอร์ ที่ปรึกษา
26. นางสุภาพ คงรัมย์ ที่ปรึกษา
27. นางสาวสุดาพร จูม่วง ที่ปรึกษา

28. นางน้อย คุ่มทอง ที่ปรึกษา
 29. นางลาวัญย์ เพชรเยี่ยม ที่ปรึกษา
 30. นางฉัตร เข้มประยูร ที่ปรึกษา
 31. นายเลื่อน โสภักตร์ ที่ปรึกษา
 32. นายเจสียว คำสวัสดิ์ ที่ปรึกษา
 33. นายสมชาย กลิ่นบัวแก้ว ที่ปรึกษา
 34. นายคิพ ดีเบอร์ ที่ปรึกษา
 35. นายดาวเรือง ชำกล่อม ที่ปรึกษา
 36. นางจิตาวัลย์ อัทธอมธนพัฒน์ ที่ปรึกษา
 37. นายธีระพล แหยมตั้ง ที่ปรึกษา
 38. นางสาวเรียง แวนวน ที่ปรึกษา
 39. นายปิยะ เมืองเลน ที่ปรึกษา
 40. นายชิตมล ลิมอุทัยรัตน์ ที่ปรึกษา
- อ.ส.ม. มี 7 คน ได้แก่
1. นางสุภาพ คงรัมย์ ประธาน
 2. นางบุญมา อยู่เย็น รองประธาน
 3. นางสมพร อนวัชสุข เสรฐัญญิก
 4. นางนิพาพรรณ โมริ ประชาสัมพันธ์
 5. นายสมเกียรติ โสมศรี กรรมการ
 6. นางจินตนา วงศ์ชมภู กรรมการ
 7. นายธัมรัตน์ ชินสมุทร กรรมการ
- อ.ป.พ.ร. มี 10 คน
- ตำรวจอาสา มี 15 คน
- กองทุนหมู่บ้าน มี 100 คน
- กลุ่มแม่บ้าน/สตรี มี 9 คน
- กลุ่มอาชีพ/ผลิตภัณฑ์ มี 9 คน ซึ่งจะร่วมกับกลุ่มแม่บ้านทำน้ำยาล้างจานอเนกประสงค์ SML มีคณะทำงาน 15 คน (ทำผู้นำดื่ม) มีนายนิติ ราชณะสุข เป็นประธาน
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน (ยาเสพติด) มีคณะทำงาน 22 คน มีสมาชิก 110 ครอบครัว
- เศรษฐกิจพอเพียง ทำน้ำยาล้างจาน เพาะเห็ดฟาง

สภาพการเมือง

1. การปกครองแบบประชาธิปไตย มีเมืองพญาทำหน้าที่คอยกำกับดูแลชุมชน
2. มีคณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย ประธานกรรมการชุมชนและคณะรวม 14 คน โดยมีที่ปรึกษาและผู้ช่วยกรรมการฝ่ายต่าง ๆ รับนโยบายเข้ามาพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านและเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาบรรเทาปัญหาให้น้อยลง
3. มีสมาชิกสภาเมืองพญา (ดูแลแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน) จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

- 3.1 นายทวิช ฉายสว่างวงศ์
- 3.2 นายไพรวลัย อารมณัฐ์
- 3.3 นายพันธ์ศักดิ์ แสงจันทร์
- 3.4 นายอำนวยการวิทย สัมพงษ์ธรรม
- 3.5 นายธงชัย อจทรง
- 3.6 นายชูศักดิ์ ศรีวิจิระพงษ์

กิจกรรมในชุมชน

1. ประเพณีทำบุญปีใหม่
2. จัดงานวันเด็ก
3. ประเพณีงานวันสงกรานต์
4. ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา
5. ประเพณีออกพรรษา ตักบาตรเทโว
6. ประเพณีทั่วไป เช่น บวชนาค งานศพ และทำบุญตักบาตร
7. รมรงค์ด้านยาเสพติด (โดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง)
8. รมรงค์ทำความสะอาด
9. กลุ่มอาชีพทำน้ายาเอนกประสงค์
10. กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด

จุดแข็งของชุมชน

1. มีที่ทำกรชุมชน
2. มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง (กองทุนแม่ของแผ่นดิน)
3. เป็นชุมชนเข้มแข็งปราศจากยาเสพติด
4. มีศูนย์เด็กเล็กและสนามเด็กเล่น
5. มีโรงเรียนระดับ ม. 3 และ โรงเรียนพณิชยน์าวี (เรือเดินสมุทรทหารเรือ)

6. มีเส้นทางในการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วอยู่ใกล้ถนนสุขุมวิท
7. มีความหลากหลายของอาชีพ
8. มีน้ำ, ไฟฟ้า และโทรศัพท์ ใช้สะดวก
9. มีกลุ่มอาชีพ เช่น ทำน้ายาเอนกประสงค์, เจลล้างมือ และเพาะเห็ดฟาง
10. ประชากรให้ความร่วมมือพัฒนาชุมชน
11. มีโรงแรม อพาร์ทเมนท์ เป็นที่บริการห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยว
12. มีสำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี (สาขาบางละมุง)
13. มีศูนย์ สสมช./ ตำรวจอาสา
14. มีกองทุนหมู่บ้านช่วยเหลือประชาชน
15. ประชาชนมีจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตามแบบประชาธิปไตย

จุดอ่อนของชุมชน

1. ไม่มีลานกีฬา สถานที่จัดกิจกรรมออกกำลังกาย
2. มีมลพิษทางฝุ่นละออง
3. ไม่มีหน่วยงานภาครัฐ เช่น ไฟฟ้า, ประปา, ไปรษณีย์, โทรศัพท์, โรงพยาบาล

และตำรวจ ฯ

4. ไม่มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ
5. ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างรายได้
6. ไม่มีภูมิปัญญาในชุมชน
7. มีชุมชนแออัด
8. กลุ่มสังคมยังมีน้อย
9. ประชาชนขาดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม
10. ประชาชนขาดจิตสำนึกในการสร้างทรัพยากรทดแทน
11. มีขยะมูลฝอยอยู่ทั่วไป
12. มียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่
13. ถนนคับแคบ
14. ปัญหาคนว่างงาน
15. อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สิ่งที่ชุมชนคาดหวังในอนาคต

1. เป็นชุมชนปลอดยาเสพติด
2. ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันพัฒนาให้มากกว่านี้

3. ประชาชนรู้จักสามัคคี อยู่ดีมีสุข
4. มีกลุ่มอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ
5. มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนและเทคโนโลยีต่าง ๆ
6. มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
7. มีสถานที่พักผ่อน สวนหย่อม ที่ออกกำลังกาย

ภาพกิจกรรมในชุมชน

1. รมรงค์ป้องกันยาเสพติด
2. จัดงานวันเด็ก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรณีการ เครือฟู (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
3. เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนในตำบลทาบลาดุก มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับ มาก ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ในระดับน้อย ด้านปัญหาและอุปสรรคที่พบ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาเป็นไปตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในด้านความชัดเจนของนโยบาย ความชัดเจนของผู้ปฏิบัติงาน การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการติดต่อประสานงาน การดำเนินการในแต่ละกิจกรรมชัดเจนทุกขั้นตอน ในการจัดทำแผนพัฒนา ด้านปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ในด้านการตัดสินใจ การดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนมีความตื่นตัวน้อย ไม่ทันต่อนโยบายของการจัดทำแผนพัฒนา และชุมชนมีความต้องการที่หลากหลาย ทำให้สนองความต้องการได้ไม่ถูกต้อง พร้อมกันทุกฝ่าย และการประชาสัมพันธ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ทั่วถึง ดังนั้น ในการจัดทำแผนพัฒนาควรจัดทำประชาคมเพื่อให้ชุมชนมาพิจารณาร่วมด้วย เพื่อทราบความต้องการของประชาชน

อย่างแท้จริง แล้วนำมาปรับปรุงแผนพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของประชาชน

ทศพล มุ่งประสงค์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 และเพื่อศึกษาปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำ แผนพัฒนาประจำปี 2545 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 สูงเป็นอันดับแรก คือ ด้านการดำเนินงาน อันดับที่สอง คือ ด้านการวางแผน อันดับที่สาม คือ ด้านการตัดสินใจ และอันดับสุดท้าย คือ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านการประสานงาน

นงนภัศ บุญเหลือ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ โดยใช้การประเมินในรูปแบบ CIPP model ประเมินจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 190 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 14 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 82 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 85 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามผู้เรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์และแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

พบว่า หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ มีความเหมาะสมอยู่มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริบท ได้แก่ ปรัชญา เป้าหมาย วิสัยทัศน์ โครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมมาก ด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ สื่อวัสดุ/ อุปกรณ์ งบประมาณ อาคารสถานที่ มีความเหมาะสมมาก ด้านกระบวนการ ได้แก่ การประกัน คุณภาพการศึกษาและการนิเทศติดตามผล มีความเหมาะสมมาก และด้านผลผลิต ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

พัชนี สมพงษ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตร การพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติ (การรักษาโรคเบื้องต้น) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้รูปแบบการประเมินซิป (CIPP model) ประเมินใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต แหล่งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้เข้ารับการอบรม รุ่นที่ 16 จำนวน 107 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้เข้ารับการศึกษอบรม

จำนวน 100 คน ผู้ร่วมงาน 107 คน ผู้รับบริการ จำนวน 107 คน และคณะกรรมการดำเนินโครงการ จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มีทั้งหมด 5 ฉบับ

พบว่า ด้านบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอบรม พบว่า สอดคล้องกับ นโยบายสาธารณสุข ความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษาอบรม และปัญหาและสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการศึกษาอบรม และการประสานงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลผลิต ได้แก่ ความรู้ที่ได้หลังการศึกษาอบรมเสร็จสิ้น และการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วรลักษณ์ โรจน์ธำรง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการแผนชุมชนพึ่งตนเอง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนศาลเจ้าพ่อจ้อย เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร รูปแบบการประเมิน “CIPP model” ดังนี้ ในการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในชุมชนศาลเจ้าพ่อจ้อย เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 368 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (n.d. อ้างถึงใน วรลักษณ์ โรจน์ธำรง, 2553) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 192 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินด้านบริบทในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นอยู่ในระดับปานกลาง การประเมินด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการประเมินด้านผลผลิตทั้ง 5 โครงการ คือ โครงการก่อสร้างที่ทำการชุมชนศาลเจ้าพ่อจ้อย โครงการส่งเสริมอนุรักษ์คนตรีไทย โครงการหอกระจายข่าว โครงการจัดซื้อพัสดุชุมชน และโครงการการจัดสวัสดิการด้านเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสชุมชน ศาลเจ้าพ่อจ้อย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

แววตา พุกญา (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ประเมินในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ของโครงการ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ศึกษานิเทศ จำนวน 34 คน ผู้บริหาร จำนวน 16 คน ครู จำนวน 115 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 235 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย พบดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริบท หรือกระบวนการอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านผลผลิตเมื่อเทียบกับเกณฑ์ คือ ร้อยละ 80 พบว่า อยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละสะสม 88.00)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ CIPP model ของ Stufflebeam (2004) ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องของโครงการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context evaluation) ได้แก่ การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) ได้แก่ การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมในด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์
3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) ได้แก่ การวางแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดกิจกรรมประชาคม ปัญหาและอุปสรรค
4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation) ได้แก่ ความพอใจของประชาชนต่อความเหมาะสมระหว่างแผนชุมชนกับชุมชน และความสำเร็จในการพัฒนาของแผนชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นคณะกรรมการชอยกอไผ่ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และเจ้าหน้าที่ของโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557 ชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี ที่เข้าร่วมกิจกรรมประชาคมและจัดทำแผนชุมชน จำนวน 129 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

รายการ	จำนวนประชากร (คน)
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน	9
คณะกรรมการชุมชนชอยกอไผ่	40
ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ	80
รวม	129

เนื่องจากมีจำนวนประชากรน้อย จึงใช้ประชากรทั้งหมดในการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น จำนวน 1 ชุด เป็นแบบสอบถามการประเมินโครงการ ประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และการเข้าร่วมประชาคม มีลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเมินโครงการของ CIPP model ประกอบด้วย 4 ด้าน

ด้านที่ 1 แบบสอบถาม ประเมินบริบท (Context evaluation) จำนวน 5 ข้อ

เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ด้านที่ 2 แบบสอบถาม ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) จำนวน 6 ข้อ

เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ด้านที่ 3 แบบสอบถามประเมินกระบวนการ (Process evaluation) จำนวน 7 ข้อ

เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ด้านที่ 4 แบบสอบถามประเมินผลผลิต (Product evaluation) จำนวน 6 ข้อ

เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ลักษณะคำถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีดังนี้

5 มากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเหมาะสมมากที่สุด

4 มาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเหมาะสมมาก

3 ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเหมาะสมปานกลาง

2 น้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเหมาะสมน้อย

1 น้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ให้ผู้เลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก เกณฑ์การให้คะแนน โดยเรียงลำดับคะแนนตั้งแต่ เห็นด้วยน้อยที่สุด ไปถึงเห็นด้วยมากที่สุด ข้อความมีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 คะแนนตามลำดับ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) การประเมินความสอดคล้องของโครงการ จำนวน 24 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด
3. กำหนดขอบเขตของคำถามและสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมการศึกษา
4. นำเครื่องมือไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาตรวจแก้ไข เพื่อความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย
 - 4.1 คุณพรณี ลิ้มเจริญ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม
 - 4.2 คุณวารุณี ช่างม่วง ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาชุมชน
 - 4.3 คุณศิริศักดิ์ สัมจิน หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน
5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) โดยทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการศึกษา แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่ชุมชนเทพประสิทธิ์
6. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.769
7. ปรับปรุงเครื่องมือ และตรวจสอบเครื่องมือ พร้อมทั้งจะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เข้าร่วมโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี ทั้งหมด 129 คน
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ระยะเวลา 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1-15 เมษายน พ.ศ. 2558
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์
4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูลทางสถิติ โดยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ (Best, 1977)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และการเข้าร่วมประชาคม ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์การประเมินบริบท (Context evaluation) ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย
3. การวิเคราะห์การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย
4. การวิเคราะห์การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย
5. การวิเคราะห์การประเมินผลผลิต (Product evaluation) ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย

เกณฑ์การแปลผล

สำหรับแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ใช้เกณฑ์การแปลผลในการแบ่งระดับคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (Best, 1977)

- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 129 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามลำดับ จำนวน 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
ชาย	49	37.98
หญิง	80	62.02
รวม	129	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.02 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
อายุต่ำกว่า 20 ปี	4	3.10
อายุ 20-29 ปี	25	19.38
อายุ 30-39 ปี	63	48.84
อายุ 40 ปีขึ้นไป	37	28.68
รวม	129	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.84 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.68 ช่วงอายุ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.38 และช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
นักศึกษา	4	3.10
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	41	31.78
รับจ้าง	68	52.71
พนักงานบริษัทเอกชน	3	2.33
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	1.55
ข้าราชการ	11	8.53
อื่น ๆ	-	-
รวม	129	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 52.71 รองลงมา คือ ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 31.78 ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 8.53 นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 3.10 พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 2.33 และพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 1.55 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
โสด	43	33.33
สมรส	76	58.91
หม้าย/ หย่าร้าง/ แยกกันอยู่	10	7.76
รวม	129	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 58.91 รองลงมา คือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 33.33 และสถานภาพหม้าย/ หย่าร้าง/ แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 7.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
ประถม	3	2.33
มัธยมต้น	4	3.10
มัธยมปลาย-ปวช.	59	45.74
อนุปริญญา-ปวส.	35	27.13
ปริญญาตรี	28	21.70
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	129	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมปลาย-ปวช. คิดเป็นร้อยละ 45.74 รองลงมา คือ ระดับการศึกษาอนุปริญญา-ปวส. คิดเป็นร้อยละ 27.13 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 21.70 ระดับการศึกษามัธยมต้น คิดเป็นร้อยละ 3.10 และระดับการศึกษาประถม คิดเป็นร้อยละ 2.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N)	ร้อยละ (%)
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน	9	6.98
คณะกรรมการชุมชน	40	31.01
ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ	80	62.01
รวม	129	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ คิดเป็นร้อยละ 62.01 รองลงมาเป็นคณะกรรมการชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.01 และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 6.98 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี

มีจำนวน 4 ด้าน ตาม CIPP model ของ Stufflebeam (2004) ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องของโครงการ 4 ด้าน ได้แก่

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context evaluation)
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation)
3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation)
4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation)

ด้านที่ 1 ด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมิน โครงการด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม

ข้อที่	รายการ	N = 129		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
1	โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชนของท่าน	4.36	0.483	มาก	4
		(36.43%)			

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	N = 129		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
2	หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของโครงการมีความเหมาะสมกับ การจัดทำแผนชุมชน	4.30 (31.01%)	0.477	มาก	5
3	การกำหนดแผนพัฒนาชุมชน วิธีการ ดำเนินการและระยะเวลาดำเนินการ มีความเหมาะสม	4.44 (45.74%)	0.514	มาก	2
4	โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในชุมชน	4.40 (41.68%)	0.523	มาก	3
5	เมืองพัทยาให้ความสำคัญกับโครงการ ประชาคมและจัดทำแผนชุมชน	4.51 (55.81%)	0.587	มากที่สุด	1
	รวม	4.40	0.516	มาก	

จากตารางที่ 10 ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.516$) สำหรับผลการประเมินรายข้อ พบว่า เมืองพัทยาให้ความสำคัญกับโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 72 คน, $\mu = 4.51$, $\sigma = 0.587$) รองลงมา คือ การกำหนดแผนพัฒนาชุมชน วิธีการดำเนินการและระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (จำนวน 59 คน, $\mu = 4.44$, $\sigma = 0.514$) โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอยู่ในระดับมาก (จำนวน 54 คน, $\mu = 4.40$, $\sigma = 0.523$) โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน มีความสำคัญต่อชุมชนของท่านอยู่ในระดับมาก (จำนวน 47 คน, $\mu = 4.36$, $\sigma = 0.483$) และหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสมกับการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก (จำนวน 40 คน, $\mu = 4.30$, $\sigma = 0.477$) ตามลำดับ

ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ตารางที่ 11 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมิน โครงการ
ด้านปัจจัยเบื้องต้น

ข้อที่	รายการ	N = 129		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
1	มีจำนวนบุคลากรที่เข้าร่วมดำเนินการ โครงการ มีความเหมาะสม	4.31 (37.21%)	0.572	มาก	6
2	เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการทำงานเป็นทีม	4.44 (46.51%)	0.529	มาก	5
3	ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ	4.51 (53.49%)	0.531	มากที่สุด	4
4	มีงบประมาณสนับสนุน โครงการเพียงพอ	4.57 (58.14%)	0.511	มากที่สุด	2
5	มีวัสดุ-อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในการดำเนิน โครงการมีเพียงพอ	4.58 (60.47%)	0.524	มากที่สุด	1
6	สถานที่จัดโครงการประชุมและจัดทำ แผนมีความเหมาะสม	4.52 (54.26%)	0.531	มากที่สุด	3
รวม		4.48	0.533	มาก	

จากตารางที่ 11 ผลการประเมินโครงการประชุมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทธา จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.533$) สำหรับผลการประเมินรายข้อ พบว่า มีวัสดุ-อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนิน โครงการมีเพียงพอ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 78 คน, $\mu = 4.58$, $\sigma = 0.524$) รองลงมา คือ มีงบประมาณสนับสนุน โครงการเพียงพอ อยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 75 คน, $\mu = 4.57$, $\sigma = 0.511$) สถานที่จัดโครงการประชุม และจัดทำแผนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 70 คน, $\mu = 4.52$, $\sigma = 0.531$) ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 69 คน, $\mu = 4.51$, $\sigma = 0.531$) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก (จำนวน 60 คน, $\mu = 4.44$,

$\sigma = 0.529$) และมีจำนวนบุคลากรที่เข้าร่วมดำเนินการโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (จำนวน 48 คน, $\mu = 4.31$, $\sigma = 0.572$) ตามลำดับ

ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมินโครงการ ด้านกระบวนการ

ข้อที่	รายการ	N = 129		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
1	การร่วมกันของประชาชนที่เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนลงในแผนชุมชน	4.57 (58.14%)	0.511	มากที่สุด	1
2	การวางแผนในการจัดโครงการมีความรอบคอบและก่อให้เกิดประสิทธิภาพ	4.41 (46.51%)	0.585	มาก	5
3	ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนชุมชน	4.38 (38.76%)	0.503	มาก	6
4	ขั้นตอนการจัดทำประชาคมและจัดทำแผนชุมชนมีความเหมาะสม	4.42 (44.96%)	0.555	มาก	4
5	มีการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดในโครงการตามขั้นตอนทุกกิจกรรม	4.50 (52.71%)	0.547	มากที่สุด	2
6	โครงการมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	4.29 (30.23%)	0.525	มาก	7
7	การแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.47 (51.94%)	0.588	มาก	3
	รวม	4.45	0.546	มาก	

จากตารางที่ 12 ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านกระบวนการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.546$) สำหรับผลการประเมินรายข้อ พบว่า การร่วมกันของประชาชนที่เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนลงในแผนชุมชน มีผลการประเมิน

อยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 75 คน, $\mu = 4.57$, $\sigma = 0.511$) รองลงมา คือ มีการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดในโครงการตามขั้นตอนทุกกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 68 คน, $\mu = 4.50$, $\sigma = 0.547$) การแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (จำนวน 77 คน, $\mu = 4.47$, $\sigma = 0.588$) ขั้นตอนการจัดทำประชาคมและจัดทำแผนชุมชนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (จำนวน 58 คน, $\mu = 4.42$, $\sigma = 0.555$) การวางแผนในการจัดโครงการมีความรอบคอบและก่อให้เกิดประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก (จำนวน 60 คน, $\mu = 4.41$, $\sigma = 0.585$) ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก (จำนวน 50 คน, $\mu = 4.38$, $\sigma = 0.503$) และโครงการมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงอยู่ในระดับมาก (จำนวน 39 คน, $\mu = 4.29$, $\sigma = 0.525$) ตามลำดับ

ด้านที่ 4 ด้านผลผลิต

ตารางที่ 13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับ ผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต

ข้อที่	รายการ	N = 129		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
1	โครงการช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน	4.57 (59.69%)	0.526	มากที่สุด	1
2	โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด	4.41 (46.51%)	0.595	มาก	3
3	โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมมากขึ้น	4.32 (37.21%)	0.574	มาก	5
4	โครงการช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีการดูแลสุขภาพอนามัยและมีการออกกำลังกายมากขึ้น	4.28 (32.56%)	0.546	มาก	6
5	โครงการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความสะอาด การทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ	4.46 (51.16%)	0.600	มาก	2

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	N = 129		แปลผล	อันดับ
		μ	σ		
6	โครงการช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชน มีความสวยงามน่าอยู่มากขึ้น	4.40 (40.31%)	0.493	มาก	4
	รวม	4.40	0.555	มาก	

จากตารางที่ 13 ผลการประเมินโครงการประชามและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.555$) สำหรับผลการประเมินรายข้อ พบว่า โครงการช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวน 71 คน, $\mu = 4.57$, $\sigma = 0.526$) รองลงมา คือ โครงการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความสะอาด การทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก (จำนวน 66 คน, $\mu = 4.46$, $\sigma = 0.600$) โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติดอยู่ในระดับมาก (จำนวน 60 คน, $\mu = 4.41$, $\sigma = 0.595$) โครงการช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสวยงามน่าอยู่มากขึ้นอยู่ในระดับมาก (จำนวน 52 คน, $\mu = 4.40$, $\sigma = 0.493$) โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมมากขึ้นอยู่ในระดับมาก (จำนวน 48 คน, $\mu = 4.32$, $\sigma = 0.574$) และโครงการช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีการดูแลสุขภาพอนามัยและมีการออกกำลังกายมากขึ้นอยู่ในระดับมาก (จำนวน 42 คน, $\mu = 4.32$, $\sigma = 0.574$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ภาพรวมผลการประเมิน

ข้อที่	รายการ	μ	σ	แปลผล
1	ผลการประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อมของโครงการ	4.40	0.516	มาก
2	ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น	4.48	0.533	มาก
3	ผลการประเมินด้านกระบวนการ	4.45	0.546	มาก
4	ผลการประเมินด้านผลผลิต	4.40	0.555	มาก
ภาพรวม		4.43	0.537	มาก

จากตารางที่ 14 ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ในภาพรวมของการประเมินโครงการอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.537$) สำหรับผลการประเมินรายด้านพบว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.533$) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.546$) และด้านผลผลิต ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.555$) ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.516$) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมในด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context evaluation) คือ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับความต้องการของชุมชน เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input evaluation) คือ ความพร้อมและความเหมาะสมด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านกระบวนการ (Process evaluation) คือ การวางแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดกิจกรรมประชาคม ปัญหา และอุปสรรค และเพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการในด้านผลผลิต (Product evaluation) คือ ความพอใจของประชาชนต่อความเหมาะสมระหว่างแผนชุมชนกับชุมชนความสำเร็จในการพัฒนาของแผนชุมชน โดยจำแนกตามปัจจัยเพศ อายุ อาชีพหลัก สถานภาพ ระดับการศึกษา และประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่เข้าร่วมโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557 ของชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 129 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะเป็นตัวเลขมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.769

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ คณะกรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557 ชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี โดยใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 1-15 เมษายน พ.ศ. 2558 รวมเวลา 15 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การประมวลผลข้อมูลทางสถิติ มีค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วทำการแปลผล และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

สรุปผลวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรที่เข้าร่วมโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง โดยมีช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี ประกอบอาชีพหลัก คือ รับจ้าง และมีสถานภาพสมรส ซึ่งมีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย-ปวส. ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

2. ผลการศึกษากการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีจำนวน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายชื่อ จำนวน 3 อันดับ คือ ประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินรายการ เมืองพัทยาให้ความสำคัญกับประชาคม และจัดทำแผนชุมชน เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การกำหนดแผนพัฒนาชุมชน วิธีการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม และโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตามลำดับ

2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายชื่อ จำนวน 3 อันดับ คือ ประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินรายการ มีวัสดุ-อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ มีงบประมาณสนับสนุนโครงการเพียงพอ และสถานที่จัดโครงการประชาคมและจัดทำแผนมีความเหมาะสม ตามลำดับ

2.3 ด้านกระบวนการ พบว่า ในภาพรวมประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายชื่อ จำนวน 3 อันดับ คือ ประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินรายการ การร่วมกันของประชาชนที่เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนลงในแผนชุมชนเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ มีการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดในโครงการตามขั้นตอนทุกกิจกรรม และการแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม ตามลำดับ

2.4 ด้านผลผลิต พบว่า ในภาพรวมของประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายชื่อ จำนวน 3 อันดับ คือ ประชากรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินรายการ โครงการช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ โครงการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความสะอาด การทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ และโครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่คณะกรรมการชุมชน และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลรายด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะเมืองพญาปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเห็นความสำคัญของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น จึงมีการตอบรับในการจัดแผนชุมชนอยู่ในระดับมาก และใช้รูปแบบการประเมินโครงการที่เป็นรูปแบบ CIPP model ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแววตา พุกญา (2550) ที่ได้ศึกษาการประเมินโครงการในรูปแบบ CIPP model เช่นกัน และเครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เช่นกัน โดยมีการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ซึ่งการแยกการประเมินเป็นรายด้านนี้ สามารถทำให้ผู้ประเมิน ผู้ศึกษาสามารถทราบได้ชัดว่า ประเด็นไหนเป็นข้อดี และประเด็นใดควรปรับปรุงจึงทำให้การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ได้ข้อมูลที่มีหลักความเชื่อมั่นและเชื่อถือได้

2. ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ด้านบริบท จากผลการประเมิน พบว่า ประชากรที่เข้าร่วมโครงการ มีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะเมืองพญาปกครองในรูปแบบการปกครองแบบพิเศษและมีชุมชนที่อยู่ในการดูแลเป็นจำนวนมาก อีกทั้งรัฐบาลยังมีนโยบายกำหนดให้ชุมชนแต่ละชุมชนมีแผนชุมชน ประชาชนในชุมชนจึงเห็นได้ว่าเมืองพญาให้ความสำคัญในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาในรูปแบบของตนเอง โดยทางเมืองพญาเป็นได้แก่พี่เลี้ยงให้ชุมชนมีแผนชุมชน และคณะกรรมการชุมชนร่วมมือกันกำหนดแผนชุมชนของตนเอง และอีกทั้งยังรับเรื่องราวร้องทุกข์ในความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนกับเมืองพญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชนี สมพงษ์ (2555) ที่ได้ศึกษาการประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางที่ได้ทำการประเมินด้านบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอบรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน เมืองพญา ที่ประเมินด้านบริบท คือ วัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

3. ผลการประเมินโครงการ ประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ด้านปัจจัยเบื้องต้น จากผลการประเมิน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะมีวัสดุ-อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สืบเนื่องจากด้านบริบทที่ว่า เมืองพญาให้ความสำคัญกับโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน จึงทำให้ง่ายต่อการหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ โต๊ะ กระดานบอด เครื่องขยายเสียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางนงนภัศ บุญเหลือ (2553) ที่ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ ในการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ สื่อวัสดุ/ อุปกรณ์ งบประมาณอาคารสถานที่ มีความเหมาะสมมาก ซึ่งตรงกับงานวิจัย การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน เมืองพญา ที่ประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมในด้านบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก เช่นกัน

4. ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ด้านกระบวนการ จากผลการประเมิน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ปัญหาของประชาชนอาจจะเป็นเรื่องส่วนรวมมากกว่า เรื่องส่วนตัว จึงทำให้คนในชุมชนร่วมกันเสนอปัญหาและแก้ไข ให้ชุมชนขับเคลื่อนและพัฒนา ไปข้างหน้าอย่างมีคุณภาพและการร่วมมือกันเสนอปัญหานี้ๆ จะทำให้ชุมชนปัญหาอย่างทั่วถึง และไม่ได้รับปัญหา ณ จุดใดจุดหนึ่งมาแก้ไข แต่รวบรวมกันแก้ไขแล้วบรรจุลงในแผนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทศพล มุ่งประสงค์ธนา (2547) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี 2545 ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี และได้อภิปรายไว้ว่า ในภาพรวมคณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาประจำปี 2545 อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน เมืองพญา ที่มีทั้งประชาชนชาวบ้านและคณะกรรมการชุมชนร่วมกันจัดทำแผนชุมชน พร้อมทั้ง เสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนมากขึ้นตามลำดับ

5. ผลการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ด้านผลผลิต จากผลการประเมิน พบว่า ประชากรที่เข้าร่วมโครงการ มีความคิดเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะ โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน จัดดำเนินการ โดยวิธีการเข้าถึงชุมชนและให้ประชาชน ในชุมชนเข้าร่วมโครงการ จึงทำให้โครงการนั้นสามารถแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน ถึงแม้ว่า บางโครงการจะมีประชาชนจำนวนน้อยที่ร่วมรับ ผลประโยชน์สอดคล้องกับกรณีการ เครือฟู

(2551) ที่ได้ศึกษาการประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาองค์การ บริหารส่วนตำบลทาบลาตุค อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาเป็นไปตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชน พบว่า ชุมชนมีความต้องการที่หลากหลาย ทำให้สนองความต้องการได้ไม่พร้อมกันทุกคน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การประเมิน โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพิทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมในการประเมินทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพื่อให้โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม ควรเพิ่มแผนงานหรือวิธีการดำเนิน โครงการให้สอดคล้องกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายโครงการ เช่น การประชาคมและจัดทำแผนชุมชนในรูปแบบใหม่ แตกต่างจากการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนแบบเดิม
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น ควรเพิ่มบุคลากรเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น เพื่อสามารถดูแลและช่วยเหลือ ช่วยตอบปัญหาข้อสงสัยของประชาชนได้อย่างเหมาะสม และควรให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีการเข้ารับการอบรมก่อนจะลงปฏิบัติงาน เพื่อที่จะได้ทำให้เจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพและความเคยชิน ไม่ตื่นเต้น เมื่อเจอประชาชน
3. ด้านกระบวนการ เมืองพิทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว เป็นเมืองกลางคืนมากกว่ากลางวัน ซึ่งทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ทำงานกลางคืนแล้วนอนกลางวัน ซึ่งต่างจากเมืองพิทยาที่ปฏิบัติงานในเวลาราชการ และชาวบ้านบางส่วนทำงานนอกพื้นที่ชุมชน จึงทำให้การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง จึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเดิม คือ การให้ประธานชุมชนแจกหนังสือเชิญเข้าบ้าน และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ด้วย ได้แก่ การประกาศประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเสียงตามสายของชุมชน การลงพื้นที่พบปะกับชุมชนเพื่อเป็นการกระจายข่าวการประชาสัมพันธ์
4. ด้านผลผลิต ควรส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยและการออกกำลังกายในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยทางเมืองพิทยาจัดการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ประชาชน เพิ่มเป็นปีละ 2 ครั้ง และส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยการสนับสนุนแจกอุปกรณ์กีฬา เช่น เบตอง แบดมินตัน ปิงปอง รวมไปถึงการสนับสนุนการเดินแอโรบิค และการเล่นสูร่าสูป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรมีนโยบายพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ควรมีการจัดอบรมก่อนออกประชาคมเป็นประจำทุกปี โดยการอบรมด้านความรู้ ระเบียบ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรและเจ้าหน้าที่ในโครงการมีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เหมาะสมรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อให้มีการตัดสินใจและปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องมากยิ่งขึ้น
2. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการควรเข้ารับการอบรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง และนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาพัฒนาโครงการ ปรับทัศนคติ มีวิสัยทัศน์มองโลกในแง่ดี ทำให้การบริหารโครงการ และการดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะศึกษารายละเอียดเฉพาะด้าน เช่น ด้านการบริหาร ด้านความเดือดร้อน ความต้องการของชุมชน และด้านการพึงพอใจกับโครงการต่าง ๆ ในแผนชุมชน เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาระเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนของท้องถิ่นอื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาความแตกต่างในด้านความสำเร็จและความพึงพอใจของประชาชน
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการในปัจจุบันและปีงบประมาณที่ผ่านมา

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). *ระบบและวิธีการทำงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: แอลทีเพลส.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). *แนวทางพัฒนาคุณภาพแผนชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). *การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรรณิการ์ เครือฟู. (2551). *การประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาตูก
อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน*. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิรศักดิ์ ปาลีพงษ์พันธ์. (2545). *การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการพัฒนา
ที่ยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เขาว์ อินโย. (2553). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพล มุ่งประสงค์ธนา. (2547). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนา
ประจำปี 2545 ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ,
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นนกัศ บุญเหลือ. (2553). *การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
โรงเรียนประทุมอนุสรณ์ โดยใช้ CIPP Model*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นที ดิษฐบรรจง. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาคมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหาร
ส่วนตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2550). *การพัฒนากร/กรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไร่ไทยเพรส.
- ปรีชา นิพนธ์พิทยา. (2546). *การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พรรณทิพย์ เพชรมาก. (2547). *แผนชีวิตชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
(องค์การมหาชน).

- พชนี สมพงษ์. (2555). การประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูญานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาการ การประเมิน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรวิษณุ วิเศษ. (2536). การประเมินการขยายโอกาสทางการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยี ทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพศาล หวังพานิช. (2533). หลักและวิธีการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- มณีรัตน์ สุวรรณาวารี. (2554). แบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/460456>
- มนตรี เคนดวง. (2545). การประเมินโครงการมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เมธี ดิษฐ์ศักดิ์. (2546). การประเมินโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน บริบท 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชา การวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2551). การประเมินโครงการ: แนวคิดและการปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักชนก คำจันง. (2555). รูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปโมเดล (CIPP Model). เข้าถึงได้จาก <http://www.kroobannok.com/blog/54857>
- วรงค์ จันทรสร และไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2541). การประเมินผลระบบเปิด. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์.
- วรลักษณ์ โรจน์ธีรารักษ์. (2553). การประเมินโครงการแผนชุมชนพึ่งตนเองตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนศาลเจ้าพ่อจ้อย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วัชรวิ ใจเก่งดี. (2557). รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler). เข้าถึงได้จาก <http://watchareej.blogspot.com/2014/12/tyler-3-1.html>

- แหวตา พุกษา. (2550). การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโครงการและการประเมินโครงการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศิริชัย กาญจนาวาสี. (2536). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ภู่ง. (2553). ข้อควรคำนึงถึงในการจัดทำแผนชุมชน. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/382338>
- สนธยา พลศรี. (2545). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2550). เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จตุพรดีไซน์.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2531). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประเมินโครงการ. ราชบุรี: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง.
- สมบูรณ์ กุณอก. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอนวิชาการ “จัดทำแผนชุมชน”. เข้าถึงได้จาก <http://cph.snru.ac.th/userfiles/file/เอกสารประกอบการอบรม1.docx>
- สมบูรณ์ ดันยะ. (2545). การประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร. (2556). เอกสารประกอบการสร้างวิทยากรกระบวนการแผนชุมชนระดับตำบล. สกลนคร: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ. (2545). ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2547). การประเมินโครงการ: หลักการและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: เพื่อฟ้า.
- สุวิมล ติรกันันท์. (2547). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2538). การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.

เสมอใจ มีดี. (2551). *การนำแผนชุมชนไปจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไถ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี*. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2547). *แนวคิดการประเมินโครงการ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Eaglewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Stufflebeam, D. L. (2004). *The 21st century CIPP model*. London: Sage.

Tyler, R. W. (1969). *Educational evaluation: New roles and means*. Chicago: University of Chicago Press.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557:

กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาการประเมิน โครงการประชาคม และจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามด้วยข้อมูลที่ตรงกับท่านหรือใกล้เคียงกับท่านมากที่สุด แบบสอบถามฉบับนี้จะนำข้อมูลที่ได้ไปสรุปเป็นภาพรวมของการทำโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนเมืองพญา ดังนั้น จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่าน ขอให้ท่านอ่านข้อความ และตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

คำชี้แจง

1. กรุณาเติมข้อความในช่องว่าง หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือระบุข้อความตามความคิดของเห็นของท่าน
2. แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป จำนวน 6 ข้อ
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนซอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี มี 4 ด้าน ดังนี้
ด้านที่ 1 ด้านบริบท จำนวน 5 ข้อ
ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น จำนวน 6 ข้อ
ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการ จำนวน 7 ข้อ
ด้านที่ 4 ด้านผลผลิต จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. อายุต่ำกว่า 20 ปี 2. อายุ 20-29 ปี
 3. อายุ 30-39 ปี 4. อายุ 40 ปีขึ้นไป

3. อาชีพหลัก

1. นักศึกษา 2. ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว
 3. รับจ้าง 4. พนักงานบริษัทเอกชน
 5. พนักงานรัฐวิสาหกิจ 6. ข้าราชการ
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. สถานภาพ

1. โสด 2. สมรส
 3. หม้าย/ หย่าร้าง/ แยกกันอยู่

5. ระดับการศึกษา

1. ประถม 2. มัธยมต้น
 3. มัธยมปลาย-ปวช. 4. อนุปริญญา-ปวส.
 5. ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี

6. ประเภทของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 2. คณะกรรมการชุมชน
 3. ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการประเมินโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2557: กรณีศึกษาชุมชนชอยกอไผ่ เมืองพญา จังหวัดชลบุรี

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม					
1.1 โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน มีความสำคัญต่อชุมชนของท่าน					
1.2 หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ มีความเหมาะสมกับการจัดทำแผนชุมชน					
1.3 การกำหนดแผนพัฒนาชุมชน วิธีการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม					
1.4 โครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน					
1.5 เมืองพญาให้ความสำคัญกับโครงการประชาคมและจัดทำแผนชุมชน					
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น					
2.1 มีจำนวนบุคลากรที่เข้าร่วมดำเนินการ โครงการมีความเหมาะสม					
2.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการทำงานเป็นทีม					
2.3 ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ					
2.4 มีงบประมาณสนับสนุนโครงการเพียงพอ					
2.5 มีวัสดุ-อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ					
2.6 สถานที่จัดโครงการประชาคมและจัดทำแผนมีความเหมาะสม					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
3. ด้านกระบวนการ					
3.1 การร่วมกันของประชาชนที่เสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนลงในแผนชุมชน					
3.2 การวางแผนในการจัดโครงการมีความรอบคอบและก่อให้เกิดประสิทธิภาพ					
3.3 ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนชุมชน					
3.4 ขั้นตอนการจัดทำประชาคมและจัดทำแผนชุมชนมีความเหมาะสม					
3.5 มีการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดในโครงการตามขั้นตอนทุกกิจกรรม					
3.6 โครงการมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง					
3.7 การแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม					
4. ด้านผลผลิต					
4.1 โครงการช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน					
4.2 โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด					
4.3 โครงการช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมมากขึ้น					
4.4 โครงการช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีการดูแลสุขภาพอนามัยและมีการออกกำลังกายมากขึ้น					
4.5 โครงการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาความสะอาด การทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ					
4.6 โครงการช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสวยงามน่าอยู่มากขึ้น					